

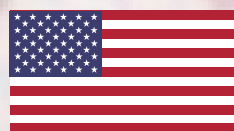
Procuratura Generală
a Republicii Moldova

GHID

privind
efectuarea

INVESTIGATIILOR FINANCIARE PARALELE

Organizația Internațională pentru Migrație (OIM)
Agenția ONU pentru Migrație

GHID
privind efectuarea investigațiilor
financiare paralele

CUPRINS

I. DISPOZIȚII INTRODUCATIVE	4
1.1 Originea și relevanța.....	4
1.2. Noțiuni principale:	6
II. INIȚIEREA INVESTIGAȚIILOR FINANCIARE PARALELE	8
2.1. Temeiurile pentru inițierea investigațiilor financiare paralele	8
2.2. Inițierea și conținutul investigațiilor financiare paralele	9
2.2.1. Modus operandi.....	9
2.2.2. Planificarea investigației financiare paralele.....	12
2.2.3. Profilul financiar	13
III. URMĂRIREA BUNURILOR INFRAȚIONALE ȘI ACUMULAREA PROBELOR ...	15
3.1. Metode de identificare	15
3.1.1. Sursele deschise de informații.....	15
3.1.2. Informații obținute din bazele de date ale instituțiilor de stat	16
3.2. Cooperarea cu instituțiile statului	19
3.2.1. Agenția pentru Recuperarea Bunurilor Infraționale	19
3.2.2. Serviciul Prevenire și Combatere a Spălării Banilor.....	21
3.2.3. Autoritatea Națională de Integritate	22
3.2.4. Serviciul Fiscal de Stat.....	22
3.2.5. Serviciul Vamal.....	23
3.2.6. Serviciul de Informații și Securitate.....	24
3.3. Cooperarea cu organismele internaționale.....	24
3.3.1. EUROJUST.....	24
3.3.2. EUROPOL (SIENA).....	25
3.3.3. Rețeaua CARIN	26
3.3.4. INTERPOL	27
3.3.5. SELEC.....	27
3.3.6. UNODC.....	28
3.4. Faza operațională a investigațiilor	28
3.4.1. Măsuri speciale de investigație	29
3.4.2. Percheziția în locuințe, domiciliu, sediile întreprinderilor, oficiile contabile	30
3.4.3. Audierea martorilor.....	31
3.4.4. Audierea bănuțitului/învinuitului	31
3.4.5. Echipele comune de investigație	32
3.4.6. Efectuarea constatărilor/expertizelor.....	34
IV. CONSEMNAREA REZULTATELOR INVESTIGAȚIILOR FINANCIARE PARALELE	35
4.1. Competență și reguli generale	35
4.2. Procesul-verbal de consemnare	35
V. ÎMBOGĂȚIREA ILICITĂ. DETERMINAREA VENITULUI NEJUSTIFICAT	36
5.1. Aspecte generale și reglementarea îmbogățirii ilicite	36
5.2. Venitul legal obținut	37
5.3. Venitul declarat.....	38
5.4. Proprietăți deținute.....	38
5.5. Cheltuielile efectuate.....	39
5.6. Modul de viață al persoanei și/sau membrilor familiei acesteia	39
VI. INDISPONIBILIZAREA BUNURILOR INFRAȚIONALE.....	40
6.1. Punerea sub sechestru	40
6.1.1. Momentul dispunerii măsurii	40
6.1.2. Categoriile de bunuri pasibile sechestrării	41
6.1.3. Situații limitate de aplicare a măsurilor asiguratorii.....	41
6.1.4. Competența de dispunere a măsurilor asiguratorii	43
6.1.5. Întinderea hotărării de sechestrare.....	44

6.1.6. Punerea în executare a sechestrului.....	45
6.1.7. Contestarea măsurilor asiguratorii	46
6.1.8. Scoaterea bunurilor de sub sechestru	47
6.2. Emiterea ordinului de înghețare	47
6.3. Evaluarea și administrarea bunurilor infracționale.....	48
6.4. Valorificarea bunurilor infracționale	49
VII. CONFISCAREA BUNURILOR INFRAȚIONALE ȘI RECUPERAREA	
PREJUDICIILOR	50
7.1. Confiscarea specială	50
7.1.1. Confiscarea contravalorii	52
7.1.2. Confiscarea de la terți.....	53
7.1.3. Hotărârea privind confiscarea	54
7.2. Confiscarea extinsă	54
7.2.1. Prezumția de dobândire licită a averii	55
7.2.2. Condițiile pentru aplicarea confiscării extinse	55
7.2.3. Activități pro-active.....	57
7.2.4. Standardul probatoriu	58
7.3. Practicile și standardele CEDO	60
7.4. Punerea în executare a măsurii confiscării.....	63
7.5. Repararea prejudiciului	64
7.5.1. Aspecte generale	64
7.5.2. Aplicarea legislației la examinarea acțiunii civile.....	65
VIII. DISPOZIȚII FINALE	65

I. DISPOZIȚII INTRODUCATIVE

1.1. Originea și relevanța

Ghidul privind efectuarea investigațiilor financiare paralele (*în continuare – Ghid*) este elaborat în conformitate cu prevederile art.11 alin.(1) lit.f) din Legea cu privire la Procuratură și pct.9 lit.e), pct.12 și pct.14 din Capitolul II al Regulamentului privind actele normative ale Procuraturii, aprobat prin ordinul Procurorului General nr.24/28 din 12.06.2018, în conformitate cu prevederile art.53¹ alin.(4) din Codul de procedură penală, în scopul asigurării aplicării corecte și uniforme a legislației, eficientizării procesului de prevenire și combatere a activităților infracționale generatoare de venituri ilicite, asigurării recuperării bunurilor infracționale, precum și în scopul realizării politicii punitive prin aplicarea eficientă a măsurilor de siguranță a confiscării speciale și confiscării extinse.

Elaborarea Ghidului s-a efectuat pentru implementarea crt.1.2 din Planul de acțiuni privind reducerea riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2017-2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.791 din 11.10.2017, precum și pentru implementarea pct.4.1.10 din Planul de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.461 din 22.05.2018¹.

Realizarea activității de elaborare a Ghidului a fost dezvoltată în cadrul implementării proiectului Organizației Internaționale a Migrației - „*Consolidarea răspunsului Guvernului la fenomenul traficului de ființe umane și îmbunătățirea protecției Victimelor traficului și Martorilor în Republica Moldova*”, finanțat de Biroul INL al Ambasadei SUA în Republica Moldova, prin participarea în cadrul grupului de lucru a procurorilor din cadrul Procuraturii Generale, Procuraturii Anticorupție și a reprezentanților Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale.

Evoluția în domeniul politicii punitive este determinată de necesitatea sistemelor de drept să răspundă la ultimele forme ale crimelor, în special celor generatoare de profituri ilicite.

Aceste categorii de infracțiuni se dezvoltă în tempou rapid, fiind influențate în special de progresul tehnologiilor informaționale, accesibilitatea sporită a persoanelor la bazele de date, dar și metamorfozele sistemelor financiare și celor bancare.

Statele puternic dezvoltate și industrializate au înfruntat „first wave” (primul val) al acestui fenomen, constatând că reprimarea infracțiunilor economice și celor generatoare de profit urmează să deplaseze pe locul secundar sancțiunile retributive care, potrivit viziunii clasice sunt principalele instrumente de a determina persoana să nu comită delict, și care percep că restrângerea libertății individuale este condiția pentru restabilirea ordinii de drept, spre sancțiuni pecuniare care să lovească anume în obiectivul infractorilor și anume aspectul financiar.

Republica Moldova a ratificat mai multe acte internaționale, în care este abordată importanța aspectelor financiare ale infracțiunilor, ca fiind unul din standardele minime stabilite pentru organele de drept, cum ar fi: Convenția Consiliului Europei privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea

¹ A se vedea: pct.1.2.1. din Planul de acțiuni al Procuraturii, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr.58/28 din 03.11.2017, precum și pct.16 din Planul operațional al Procuraturii, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr.26/15 din 28.06.2018

veniturilor provenite din activitatea infracțională din 08.11.1990; Convenția penală a Consiliului Europei cu privire la corupție din 27.01.1999; Convenția civilă a Consiliului Europei privind corupția din 04.11.1999; Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000; Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției din 31.10.2003; Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane din 16.05.2005; Convenția Consiliului Europei privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională și finanțarea terorismului din 16 mai 2005².

În același context, FATF³ (Financial Action Task Force), în Recomandarea 30, a stabilit că țările trebuie să adopte măsuri inclusiv legislative, pentru a permite autorităților competente să blocheze sau să sechestreze și să confiscate următoarele, fără a prejudicia drepturile unei terțe părți de bună credință: *bunurile spălate, veniturile obținute sau instrumentele folosite sau destinate comiterii infracțiunii de spălare de bani sau a infracțiunilor predicat, bunurile ce reprezintă venituri obținute din sau sunt utilizate sau destinate a fi folosite în finanțarea terorismului, a actelor de terorism sau a organizațiilor teroriste, sau bunurile de valoare corespunzătoare.*

Asemenea măsuri ar trebui să includă competența de a identifica, a urmări și a evalua bunurile care sunt supuse confiscării; a lua măsuri asigurătorii, cum sunt blocarea și sechestrarea pentru prevenirea oricărei operațiuni, transfer sau înstrăinare a unor asemenea bunuri; a acționa pentru prevenirea sau anularea acțiunilor care aduc prejudicii capacității statului de a recupera bunul care este supus confiscării; și de a lua orice măsuri adecvate de investigare⁴.

Astfel, în prezent, un răspuns proporțional, dar și efectiv pentru faptele infracționale săvârșite în scopuri cupidante, devin sancțiunile pecuniare și recuperarea produsului infracțiunii cu restituirea acestuia către victimă ori confiscarea în folosul statului.

Confiscarea profiturilor obținute din infracțiuni a devenit treptat obiectivul central al sistemelor de drept penal, urmărindu-se, implicit, reducerea săvârșirii infracțiunilor generatoare de profit, care deseori erau reinvestite la săvârșirea altor delict.

Succesul înregistrat de accentul pus pe recuperarea produsului infracțiunii și confiscare în combaterea traficului de droguri a devenit model pentru reprimarea și descurajarea unor alte infracțiuni grave, generatoare de profit – infracțiuni

² Ratificate de Republica Moldova prin Legile nr.914/15.03.2002, nr.428/30.10.2003, nr.542/19.12.2003, nr.15/17.02.2005, nr.158/06.07.2007, nr.67/30.03.2006, nr.165/13.07.2007

³ FATF (GAFI) este un organism inter-guvernamental care stabilește standarde și promovează politici de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. Acesta are în prezent 33 de membri: 31 țări și guverne și două organizații internaționale; și mai mult de 20 de observatori: cinci organisme regionale tip FATF și mai mult de 15 alte organizații sau organisme internaționale. În februarie 2012, recomandările au fost actualizate. O listă cu toți membrii și observatorii poate fi găsită pe website-ul FATF la adresa <http://www.fatfgafi.org/Members.en.htm>.

⁴ Standarde de efectuare a investigațiilor financiare paralele se regăsesc și în alte acte care stabilesc liniile directorii pentru organele de drept din comunitatea europeană, cum ar fi: Directiva 2011/36/UE din 05.04.2011 a Parlamentului European și a Consiliului European privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia; Decizia-cadru 2001/500/JAI (Justiție și Afaceri Interne) a Consiliului Europei din 26 iunie 2001, privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, înghețarea, sechestrarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii, precum și a Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului Europei din 24 februarie 2005, privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea.

economice, traficul de persoane, corupția, crime cibernetice, crime săvârșite de grupuri criminale organizate etc.

Însă, o provocare majoră a instituțiilor de aplicare a legii a fost și este identificarea, determinarea, urmărirea, indisponibilizarea și în rezultat confiscarea produsului infracțional, care, tot mai des, de către beneficiarii infracțiunii, este tăinuit, mascat și ilustrat ca o retribuție legală.

Până în prezent eforturile autorităților au fost concentrate în direcția creării și dezvoltării instrumentelor legale menite să descopere, sechestreze, confişte bunurile dobândite în mod ilicit, pentru reducerea motivației infractorilor de a se implica în astfel de activități criminale, dar și pentru diminuarea capitalului operațional folosit în vederea continuării actelor nepermise de lege.

Respectiv, la zi, a devenit necesară elaborarea unui Ghid pentru practicieni în vederea asigurării eficacității aplicării actelor normative, argumentarea interacțiunii dintre actorii care desfășoară investigațiile financiare versus organele de urmărire penală, implementarea tehnicilor de operare pentru devansarea schemelor infracționale sofisticate etc..

Noțiunile speciale utilizate în prezentul Ghid urmează a fi interpretate și aplicate în sensul noțiunilor specificate în Codul penal, Codul de procedură penală, Legea nr.308/22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, Legea nr.48/30.03.2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, precum și în alte acte normative.

1.2. Noțiuni principale:

investigații financiare paralele – totalitatea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații desfășurate cu scopul acumulării probelor referitoare la bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat, la patrimoniul acestuia și bunurile pe care le deține în calitate de beneficiar efectiv, la patrimoniul proprietarului și administratorului bunurilor deținute de bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat în calitate de beneficiar efectiv, în vederea recuperării bunurilor infracționale;⁵

beneficiar efectiv – persoană fizică ce deține sau controlează în ultimă instanță o persoană fizică sau juridică ori beneficiar al unei societăți de investiții sau administrator al societății de investiții, ori persoană în al cărei nume se desfășoară o activitate sau se realizează o tranzacție și/sau care deține, direct sau indirect, dreptul de proprietate sau controlul asupra a cel puțin 25% din acțiuni sau din dreptul de vot al persoanei juridice ori asupra bunurilor aflate în administrare fiduciară;⁶

⁵ Noțiunea de investigații financiare paralele (art.6 pct.20¹ din CPP) este deosebită de noțiunea de investigații financiare dată în art.3 al Legii nr.308/22.12.2017 - activități ce constau în colectarea informației, analiza și verificarea tuturor relațiilor financiare și economice, precum și în verificarea clienților care pot fi legați de acțiunile de spălare a banilor, de infracțiunile asociate acestora și de acțiunile de finanțare a terorismului, activități ce țin de identificarea, stabilirea sursei și urmărirea bunurilor utilizate, obținute din aceste infracțiuni, a fondurilor teroriștilor și a altor bunuri care sînt sau pot fi obiect al măsurilor asigurătorii și/sau al confiscării, precum și activități de investigare a dimensiunii rețelei criminale și a gradului de criminalitate aferente. Investigațiile financiare sunt distincte de investigațiile speciale reglementate de Legea nr.59/2012 privind activitatea specială de investigații.

⁶ Regulamentul privind modul de completare a declarației de avere și interese personale în formă electronică, aprobat prin Ordinul ANI nr.15 din 27.02.2018, stabilește ca *beneficiar efectiv* - persoana fizică ce controlează în ultimă instanță o altă persoană fizică sau juridică ori persoana în numele căreia se realizează o tranzacție sau se desfășoară o activitate și/sau care deține, direct sau indirect, dreptul de proprietate sau controlul asupra unui bun.

bunuri – mijloace financiare, fonduri, venituri, orice categorie de valori (active) corporale sau incorporale, mobile sau imobile, tangibile sau intangibile, precum și acte sau alte instrumente juridice în orice formă, inclusiv în formă electronică ori digitală, care atestă un titlu ori un drept, inclusiv orice cotă (interes) cu privire la aceste valori (active);

bunuri ilicite – bunuri destinate, folosite sau rezultate, direct sau indirect, din săvârșirea unei infracțiuni, orice beneficiu obținut din aceste bunuri, precum și bunuri convertite sau transformate, parțial sau integral, din bunuri destinate, folosite sau rezultate din săvârșirea unei infracțiuni și beneficiul obținut din aceste bunuri;

bun infracțional – bun care poate fi pus sub sechestru în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală, precum și bun care poate fi supus confiscării speciale sau confiscării extinse;

bunuri suspecte – bunuri despre care entitatea raportoare cunoaște sau indică temei rezonabil de suspiciune că acestea poartă un caracter ilicit;

infracțiuni asociate spălării banilor – infracțiuni prevăzute de Codul penal, inclusiv finanțarea terorismului, în urma comiterii cărora sunt obținute în mod ilicit bunuri, inclusiv venituri, fonduri și alte foloase care constituie obiect al spălării banilor;

măsuri restrictive în privința bunurilor – măsuri care asigură împiedicarea deplasării, transferului, modificării, utilizării sau manipulării bunurilor în orice mod care ar putea avea ca rezultat modificarea volumului, valorii, localizării, proprietății, posesiei, caracterului ori destinației acestora sau orice altă modificare ce ar permite utilizarea bunurilor;

persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel internațional – persoane fizice care dețin sau care au deținut funcțiile de șef de stat, de guverne și de cabinete de miniștri, membri ai guvernelor, viceministri, șefi ai cancelariilor de stat, deputați, persoane de conducere ale partidelor politice, judecători ai curților supreme de justiție, de asemenea membri ai curților de conturi și ai consiliului băncilor naționale, ofițeri cu grade militare superioare și supreme, membri ai organelor de conducere și de administrare ale întreprinderilor cu capital de stat, membri ai familiilor regale, ambasadori și personal de rang superior din cadrul misiunilor diplomatice, directori, vicedirectori și membri ai consiliilor de administrare ale organizațiilor internaționale;

persoane fizice care exercită funcții publice importante la nivel național – persoane fizice care au deținut sau care dețin funcții de demnitate publică proeminente în conformitate cu legislația, de asemenea membri ai organelor de conducere și de administrare ale întreprinderilor de stat, ale întreprinderilor municipale, precum și ale societăților comerciale cu capital majoritar de stat, persoane de conducere ale partidelor politice și ofițeri cu grade militare superioare și supreme;

relație de afaceri – relație profesională sau comercială legată de activitățile profesionale ale entităților raportoare și ale persoanelor reglementate de prezenta lege și despre care, la momentul stabilirii contactului, se consideră că va fi de o anumită durată;

sistare a activității sau a tranzacției – interzicere temporară a schimbării regimului de proprietate, a transferului, lichidării, transformării, plasării sau mișcării bunurilor ori asumare temporară a custodiei sau a controlului asupra bunului;

spălare a banilor – acțiuni stabilite la art.243 din Codul penal și în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

finanțare a terorismului – acțiuni stabilite la art.279 din Codul penal și în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

tranzacție – acțiuni bazate pe înțelegerea prealabilă între două sau mai multe părți, prin care se transferă, se lichidează, se transformă, se plasează bunuri sau se realizează circulația lor;

tranzacție complexă și neordinară – tranzacție realizată printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni care nu corespund activității ordinare și/sau nu sunt proprii genului de activitate a clientului;

tranzacție ocazională – tranzacție realizată printr-o singură operațiune sau prin mai multe operațiuni, de către una sau mai multe persoane fizice sau juridice, în lipsa unei relații de afaceri cu entitatea raportoare.

II. INIȚIEREA INVESTIGAȚIILOR FINANCIARE PARALELE

2.1. Temeiurile pentru inițierea investigațiilor financiare paralele

În vederea urmăririi bunurilor infracționale și acumulării probelor cu privire la bunurile respective, procurorul/organul de urmărire penală desfășoară investigații financiare paralele.

Urmărirea bunurilor se efectuează în procesul investigării activităților infracționale ce au ca scop obținerea directă sau indirectă a anumitor beneficii ilicite.

IMPORTANT! Urmărirea bunurilor, de regulă, trebuie să se realizeze cât mai devreme și concomitent cu investigarea nemijlocită a infracțiunii generatoare de venit, acțiuni ce vizează inclusiv membrii familiei, rudele apropiate și alte persoane implicate în gestionarea bunurilor, afacerilor.

Investigarea veniturilor nejustificate este necesară când:

- este realizată investigația în legătură cu anumite fapte privind evaziunile fiscale a persoanei fizice sau juridice;
- este săvârșită o infracțiune generatoare de profit de către o grupare criminală, asociație, sau organizație criminală (suma veniturilor nejustificate nu este relevantă în aceste cazuri);
- este săvârșită o infracțiune economică, cu excepția celor fiscale, a căror sumă depășește **20 salarii medii lunare pe economie** prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei;
- sunt cercetate infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică (infracțiuni de corupție și conexe lor);
- este investigată o infracțiune prevăzută la art.330² din Codul penal - *îmbogățirea ilicită* (valoarea bunurilor depășește substanțial mijloacele dobândite);
- se realizează investigația privind spălarea banilor (art.243 din Codul penal)⁷;
- se realizează investigația în cadrul urmăririi penale a terorismului și infracțiunilor legate de terorism⁸.

⁷ Ghidul privind metodica de urmărire penală a infracțiunilor de spălare a banilor și finanțarea terorismului, aprobat prin Ordinul PG nr.41/26 din 09.09.2018.

⁸ Ibidem.

IMPORTANT! În baza deciziei procurorului sau ofițerului de urmărire penală, investigațiile financiare paralele pot fi realizate și în alte cazuri, în dependență de caracterul acțiunii, perspectivele de recuperare a pagubelor și alte circumstanțe importante, pornind de la specificul infracțiunii generatoare de profit.

2.2. Inițierea și conținutul investigațiilor financiare paralele

Inițierea investigațiilor financiare paralele este etapa la care sunt determinate metodele de abordare și planificare a acțiunilor pro-active efectuate de către organele competente ce au ca scop stabilirea profilului financiar al beneficiarului efectiv, identificarea și indisponibilizarea produselor infracțiunii.

La momentul inițierii investigațiilor financiare este necesară stabilirea clară a obiectivelor acestor acțiuni.

Obiectivele urmărite prin investigațiile financiare pro-active⁹:

- ✓ **Demonstrarea infracțiunii de spălare a banilor** și, după caz, a infracțiunii predicat care a generat fondurile supuse spălării prin identificarea și documentarea fluxului financiar în activități criminale, respectiv legături dintre sursa de fonduri și beneficiari;
- ✓ **Stabilirea rețelei criminale prin:**
 - evidențierea complicilor și a legăturilor între oameni și locuri, identificarea și utilizarea serviciilor (telefon, transport, calculatoare ...), localizarea suspectilor, furnizarea informațiilor cu privire la mișcările acestora, dar și a martorilor sau a victimelor;
 - determinarea succesiunii (în timp) a comiterii faptelor;
- ✓ **Stabilirea profilului financiar al persoanei** în posesia\proprietatea căreia se află bunurile supuse confiscării concomitent cu analiza raportului dintre valoarea bunurilor care au fost achiziționate *versus* veniturile obținute din activități criminale și mijloace ilicite care au justificat obținerea acestora;
- ✓ **Identificarea și aplicarea măsurilor de constrângere asupra făptuitorilor**, când au fost epuizate acțiunile necesare pentru descoperirea crimei predicat și investigațiile financiare;
- ✓ **Indisponibilizarea bunurilor și mijloacelor financiare dobândite ilicit.**

2.2.1. Modus operandi

Per general, există două tipuri de abordare:

în amonte (modul concentric):	când investigatorul pornește de la produsul crimei încercând să demonstreze că acesta provine dintr-o activitate ilegală, care întrunește conținutul unei infracțiuni predicat, fără a fi precizat cu exactitate condițiile în care au avut loc faptele infracționale;
---	---

⁹ Chantal Cutajar, Introduction la troisième session du Collège Européens des Investigations Financières et de l'Analyse financière Criminelle CEIFAC, Strasbourg, 27.10.2014.

în aval
(modul excentric):

când investigatorul pornește de la **infracțiunea generatoare de profit** (infracțiunea predicat) pentru a urmări destinația mijloacelor financiare provenite din infracțiunea respectivă.

Abordările menționate nu sunt unicele și de regulă sunt utilizate în situații tip, însă, în dependență de specificul infracțiunii, investigatorii pot utiliza și alte abordări a investigațiilor financiare.

Modul de cercetare *în amonte* este utilizat, de regulă, la efectuarea investigațiilor financiare a infracțiunilor prevăzute de **art.243 CP** – „Spălarea banilor”, **art.181² CP** – „Finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale”, **art.279 CP** – „Finanțarea terorismului” și alte infracțiuni unde sunt determinate mijloace financiare a căror surse sunt presupuse a fi dobândite pe cale ilegală.

Aceste infracțiuni sunt focusate pe latitudinea stabilirii profilului financiar, mecanismele utilizate de făptuitori la reciclarea sumelor de bani dobândite pe cale infracțională și beneficiarii reali ai acestor valori.

Modul de cercetare *în amonte* și tehnicile de investigație a acestor crime au fost desfășurate în conținutul Ghidurilor pe categoriile respective de infracțiuni¹⁰.

Modul de cercetare *în aval* este metoda utilizată, în special, la investigarea infracțiunilor prevăzute la art.229¹ CPP și anume art.141, 144, 158, 164, 165, 165¹, 166¹, 167, 168, 181², 206, 217¹, 217³, 218, 220, 239–240, 242¹–244, 248, 249, 259, 260, 260²–260⁴, 260⁶, 279, 283, 284, 324–329, 330¹, 330², 332–335¹, 352¹ și 362¹ din Codul penal.

IMPORTANT! Aceste infracțiuni determinate de legislator ca cele la care Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale este competentă să efectueze investigații financiare nu sunt unicele în cadrul cărora este necesar a fi desfășurate cercetări pecuniare.

Astfel, în vederea recuperării prejudiciilor cauzate în urma infracțiunii generatoare de profit, cheltuielilor de judecată, pentru confiscarea specială sau cea extinsă se vor efectua investigații financiare paralele de către ofițerii de urmărire penală, ofițerii de investigații, dar și de procurori în cadrul altor infracțiuni, printre care:

Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei - în special:

- art.145 CP, în special cel la alin.(2) lit.b) „Omorul săvârșit din interes material”, la alin.(2) lit.m) „Omorul săvârșit cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa organe sau țesuturile victimei”, sau la alin.(2) lit.p) „Omorul săvârșit la comandă”;
- art.151 și 152 CP în special cele cu agravanta „la comandă”, care de regulă este remunerată cu bani sau alte bunuri etc.;

Infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor – în special:

- art.185¹ CP – „Încălcarea drepturilor de autor și drepturilor conexe” în special când se constată obținerea veniturilor în urma săvârșirii infracțiunii;

¹⁰ Ghidul privind metodica de urmărire penală a infracțiunilor de spălare a banilor și finanțarea terorismului, aprobat prin Ordinul PG nr.41/26 din 09.09.2018 și Ghidul privind investigarea și judecarea faptelor de corupere a alegătorilor, finanțare ilegală a partidelor politice, a campaniilor electorale și de utilizare a resurselor administrative, aprobat prin Ordinul PG nr.6/11 din 30.01.2019.

- art.185² CP – „Încălcarea drepturilor asupra obiectelor de proprietate industrială” etc.;

Infrațiuni contra patrimoniului – în special:

- art.186 -196 CP;
- art.199⁴ CP – „Comercializarea neautorizată a bunurilor arheologice mobile și a bunurilor culturale mobile clasate”;

Infrațiuni contra familiei și minorilor – în special:

- art.208 CP – „Atragerea minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale”;
- art.208¹ CP – „Pornografia infantilă”, art.208² – „Recurgerea la prostituția practică de copil”.

Infrațiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale – în special:

- art.213¹ CP – „Publicitatea în scopul obținerii ilegale de organe, țesuturi sau celule umane sau privind donarea ilicită a acestora”;
- art.214 CP – ”Practicarea ilegală a medicinei sau activității farmaceutice”;
- art.214¹ CP – „Producerea sau comercializarea medicamentelor contrafăcute ” etc.

Infrațiuni ecologice – în special:

- art.227-230 CP; - art. 231 CP – „Tăierea ilegală a vegetației forestiere”;
- art.233-234 CP.

Infrațiuni economice;

Infrațiuni contra autorității publice și a securității de stat – în special:

- art.337 CP – „Trădarea de Patrie”;
- art.338 CP – „Spionajul”;
- art.339 - 344 CP; - art.352 CP – „Samavolnicia”;
- art.360-361 CP, în special în cazurile când aceste acțiuni au fost făcute din interes material.

În aceste cazuri investigația pornește de la infracțiunea predicat despre care se cunoaște cert că este una aducătoare de profit și urmează să fie determinate:

- beneficiile dobândite în urma activității infracționale;
- destinația veniturilor acumulate și beneficiarii efectivi ale acestora;
- bunurile și valorile materiale dobândite în urma activității infracționale sau contravaloarea care urmează a fi indisponibilizată (pusă sub sechestru).

De notat:

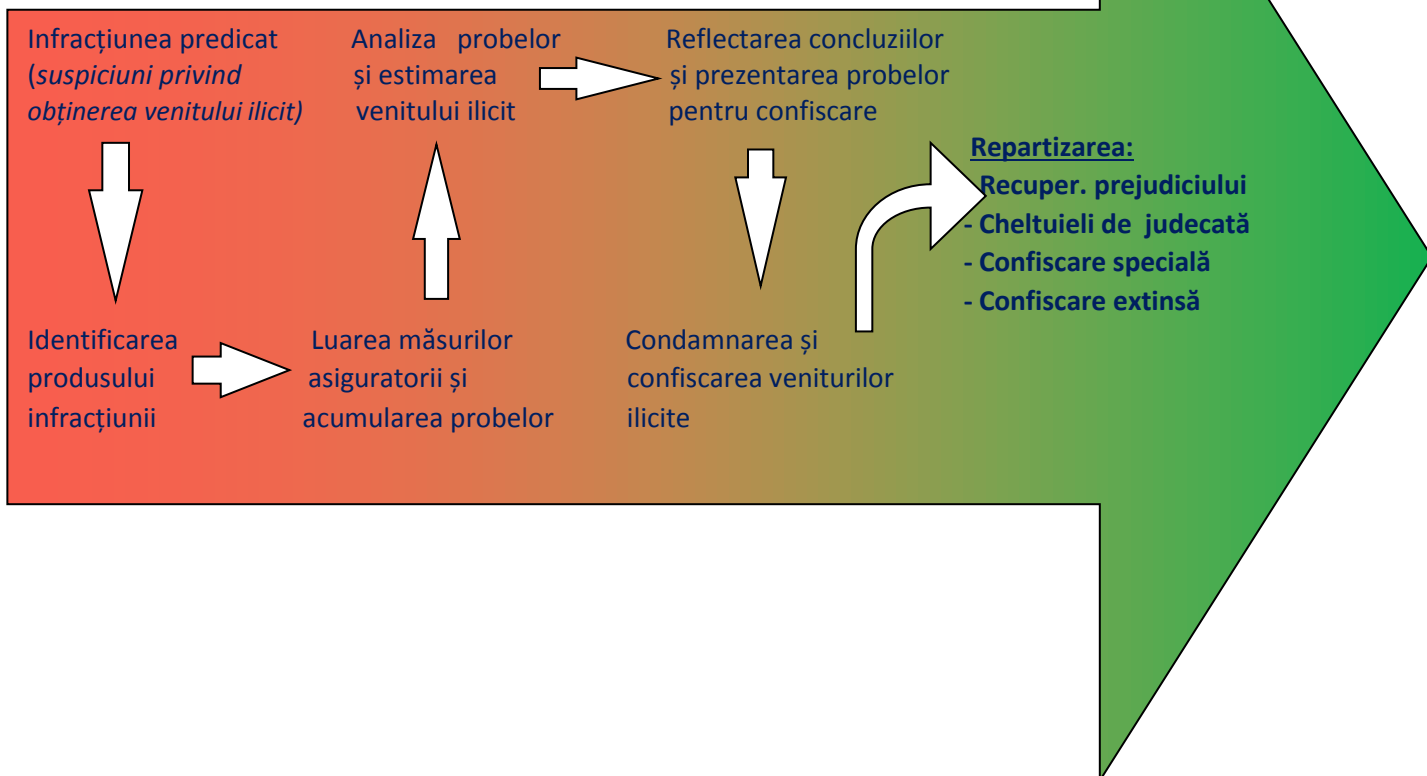
- lista infracțiunilor indicate *supra* nu este una exhaustivă, însă din analiza practicii s-a determinat că anume la aceste infracțiuni, generatoare de profit, se omite efectuarea investigațiilor financiare paralele și ca rezultat confiscarea bunurilor obținute pe cale infracțională;
- procurorii, în urma investigațiilor financiare, vor include în actele de învinuire sumele de bani obținute în urma infracțiunilor (pentru ca instanțele de judecată constatând infracțiunea predicat să stabilească și beneficiile obținute pe cale criminală);¹¹

¹¹ Ca exemplu de practică pozitivă se prezintă cauza penală de învinuire a numiților C.O. și S.T. de comiterea infracțiunii prevăzute de art.42 alin.(5), 220 alin.(2) lit.a) și c) CP. În ordonanța de punere sub învinuire s-a indicat concret că „... în așa mod, în perioada lunii 27.11.2015- 16.03 2016, C.O. și cet. S.T. au încasat un venit ilegal din activitatea infracțională de la Ș.A. suma de 4500 dolari SUA, E.A. suma de 2000 dolari SUA, B.C. suma de 1850 dolari SUA și de la Ț.V. suma de 17473 dolari SUA, iar în total au obținut 25823 dolari SUA, care conform cursului valutar al BNM a R.M. din perioada menționată, constituia 517751,15 lei...”.

Astfel, în situația când în actul de învinuire sunt indicate exact mijloacele financiare dobândite în urma comiterii infracțiunii și instanța de judecată constată faptul dat la pronunțarea sentinței, reieșind din prevederile art.106 alin.(2) lit.b) din Codul penal, există acoperirea faptică ca fiind făcută referire la norma legală, mijloacele financiare să fie supuse confiscării speciale (a se vedea decizia Curții de apel Chișinău dată în cauza nr. 1a-1464/18 din 27.02.2019).

- spre deosebire de investigarea infracțiunii predicat, investigația financiară nu se va limita doar la autorii crimei și participanți, ci se extinde asupra beneficiarilor efectivi și a celor fictivi (cu ajutorul cărora se încearcă atribuirea aspectului legal a veniturilor obținute).

Modul de cercetare în aval

2.2.2. Planificarea investigației financiare paralele

Se elaborează de regulă odată cu planificarea urmăririi penale și conține elemente referitoare la:

- acumularea informației privind profilul financiar al persoanei investigate inclusiv identificarea bunurilor, a veniturilor și a activelor care urmează a fi indisponibilizate;
- colectarea mijloacelor de probă referitor la bunurile identificate, venituri, active (spre exemplu, facturi, extrase de conturi, extrase de la instituțiile de stat, chitanțe, ș.a.);
- identificarea beneficiarului efectiv și colectarea mijloacelor de probă referitoare la acest fapt (cărți de debit sau credit, autovehiculele în posesie reală, ș.a.).

În situația când investigațiile financiare paralele sunt complexe și necesită implicarea și altor subiecți decât a ofițerilor de urmărire penală și a ofițerilor de investigație este rezonabil de întocmit un plan separat decât cel a infracțiunii generatoare de venit.

Planul privind investigațiile financiare va ține cont de perioada de timp când vor fi efectuate acțiunile de urmărire penală, persoanele implicate în efectuarea acestor acțiuni, dar și necesitatea analizei și coroborării periodice a probelor acumulate în urma realizării acțiunilor din ambele planuri.

La etapa respectivă, **este util de format și echipa** care va efectua investigația financiară, căreia în vederea sporirii eficacității și operativității este necesar de distribuit sarcini, potrivit planului stabilit.

În primul rând, se va forma echipa mixtă de anchetă: procuror, ofițeri de urmărire penală, ofițeri care practică activitate specială de investigații și specialiști.

La investigarea unor cazuri cu elemente de extraneitate, este de dorit luarea în considerare a posibilității înființării unor echipe comune de investigație (*Joint Investigations Team - JIT*).

În cazul efectuării investigațiilor financiare paralele de către ARBI, este de reținut că potrivit art.8 alin.(1) din Legea nr.48/30.03.2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, în cadrul Agenției pot activa ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigații, experți, specialiști în domeniul contabilității și al auditului, alți specialiști.

Conform standardului internațional cuprins în Recomandarea nr.30 FATF (menționată mai sus), care pretinde alcătuirea unor grupuri multidisciplinare de anchetă (TASK-FORCE). În constituirea acestora, procurorul poate solicita direct în componența echipei pe care o coordonează specialiști în finanțe, analiști financiari, organe fiscale etc.

Membrilor echipei de investigații financiare vor fi prezentate doar acele informații care sunt necesare pentru acțiunile care le-au fost puse în sarcină, evitându-se, dacă nu este absolut necesar, situațiile când la dispoziția tuturor membrilor grupului sunt comunicate toate informațiile obținute în cadrul efectuării cercetărilor.

2.2.3. Profilul financiar

Caracterul financiar al unei persoane este determinat prin analiza averilor nejustificate, stilului de viață disproporționat față de venitul justificat licit.

Realizarea profilului financiar presupune analiza următoarelor elemente¹²:

Elemente relevante pentru formarea profilului financiar	
<u>ACTIVE:</u>	<u>CHELTUIELI:</u>
<ul style="list-style-type: none"> • imobile; • autoturisme, avioane, iahturi; • conturi bancare; • acțiuni, părți sociale și obligațiuni; • numerar; • asigurări de viață, de bunuri de sănătate cu capitalizare; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ chirie\rate de credit, de leasing; ▪ împrumuturi și ipoteci; ▪ descoperit de cont; ▪ plăți cu cardul sau în numerar; ▪ călătorii, concedii; ▪ taxe de studii; ▪ taxe, impozite; ▪ prime de asigurare;

¹² Gabriel Nicușor Cristian, Marius Grigore, Îmbunătățirea metodelor de investigare și a cooperării instituționale în vederea combaterii fraudei cu TVA, Raport final, 2016, HOME\2013\ISEC\AG\FINEC\4000005184, pag.59-61.

<ul style="list-style-type: none"> • pensii private cu capitalizare; • bijuterii, obiecte de artă sau de colecție; • sume câștigate la cazinouri, pariuri sportive; • drepturile litigioase; • drepturi de creanță; • venituri din activități independente; • venituri din activități agricole sau silvicultură; • venituri din arendă; • dividende; • venituri din activități comerciale desfășurate de persoanele fizice sau asociate fără personalitate juridică; • venituri din profesii libere; • drepturile bănești primite la evenimentele de familie; • drepturi de proprietate intelectuală; • sume de bani primite prin Western Union, Moneygram ș.a.; • fructe produse de bunuri (chirii, dobânzi ș.a.); • sume cash găsite la percheziții sau despre care se cunoștea pe o cale sau alta că sunt deținute. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pensii de întreținere; ▪ sume cheltuite la cazinouri sau petreceri; ▪ sume de bani transmise prin Western Union, Moneygram ș.a.
--	---

Pentru fiecare activ sau pasiv se va determina data dobândirii\efectuării, persoana de la care a fost dobândit sau pentru care s-a efectuat cheltuiala, scopul acesteia, modul în care a fost folosită suma obținută, modalitatea de plată (numerar, ordin de plată, scrisoare de credit, acreditiv) și sursa din care provin sumele, care au fost garanțiile folosite, dacă există documente care dovedesc aceste elemente.¹³

Pentru a determina suma veniturilor din surse necunoscute, suspecte a fi ilicite, urmează să se calculeze o diferență dintre:

„Active” – „Venituri licite” = „Venituri necunoscute” (suspectate a fi ilicite)

Activele subiectului investigat urmează a fi stabilite nu doar prin determinarea valorilor indicate în bazale de date a instituțiilor de stat cum ar fi costul imobilelor sau a mijloacelor de transport, care deseori sunt înscrise în contractele de transfer de proprietate/posesie cu un preț diminuat.

În cazul planării unor suspiciuni privind diminuarea valorii, se va purcede la efectuarea constatării/expertizei pentru a stabili valoarea de piață a bunurilor proprietate sau posesie a subiecților investigați.

¹³ Ibidem.

III. URMĂRIREA BUNURILOR INFRAȚIONALE ȘI ACUMULAREA PROBELOR

Una din acțiunile de bază ale unei investigații financiare paralele este identificarea produsului infracțiunii și această activitate se desfășoară paralel cu acțiunile de urmărire penală. Pentru această etapă sunt determinate mai multe metode utilizate separat, concomitent sau consecutiv în dependență de specificul infracțiunii.

3.1. Metode de identificare

Activitatea primară de acumulare a informației necesare desfășurării investigațiilor financiare sunt referințele din:

- surse deschise de informații;
- informații obținute din bazele de date ale instituțiilor de stat și private.

3.1.1. Sursele deschise de informații

Aceste izvoare de informație sunt accesate la faza timpurie a investigației financiare și reprezintă surse inteligente cu ajutorul cărora poate fi determinat planul viitoarei cercetări, panorama profilului financiar și eventualele probe.

Una din cele mai utilizate metode de accesare la sursele deschise de informații sunt motoarele de căutare.

Este important de cunoscut că „*google.com*” nu este unicul motor de căutare și există mai multe, acestea fiind și specializate după caracterul informației care se verifică. Astfel, pot fi remarcate următoarele:

- AltaVista; - F-search; - Ask; - Baidu; - Bing; - Blekk; - DuckDuckGo; - Entireweb; - FExalead; - Excite; - Gigablast; - Google; - GrayMatter; - Info.com; - LeMoteur; - Lycos; - MSN; - Neuralcoder; - Panguso; - Qwant; - Qwer; - Sogou; - Soso; - Spezify; - Trovi; - V9; - Voila; - Volunia; - Yahoo!; - Yandex; - Yauba.¹⁴

Sursele menționate sunt accesate la colectarea informațiilor primare referitor la anumite împrejurări ale faptei investigate, profilul subiectului investigat etc.

Unele din sursele deschise de informații sunt conturile create pe **paginile de socializare** dintre care cele mai des utilizate sunt:

<ul style="list-style-type: none">- Facebook;- Vkontakte;- Odnoklassniki;- Twitter;- Whatsapp;- Instagram;	și altele mai puțin populare precum: myspace, x-treme chat, faces.com, flickr, netlog, my opera, hylife, tumblr, wasabi, triluliu plzzz funda.
---	--

Izvoarele respective sunt utilizate în special la stabilirea cercului de interese și de prieteni ai subiectului ce este supus analizei, modului de viață, locurilor de agrement și odihnă, imobilelor și mijloacelor de transport folosite efectiv etc.

Mai mult, dacă informația reflectată pe paginile de socializare prezintă un interes sporit pentru investigatori, care în perspectivă va fi necesar de a o prezenta în calitate de probe în vederea confirmării datelor despre utilizatorul contului, este posibil de a solicita de la companiile respective informații despre contul electronic.

¹⁴ https://ro.wikipedia.org/wiki/List%C4%83_de_motoare_de_c%C4%83utare.

Spre exemplu pentru Facebook, compania cu același nume, furnizează următoarele informații despre starea contului:

- numele, prenumele utilizatorului; e-mailul și adresa IP; numărul de telefon; ultimele adrese IP utilizate pentru a se accesa contul etc.

Solicitările urmează a fi formulate în limba engleză, fiind scanate și transmise în formă electronică la adresa: [//https://www.facebook.com/records/](https://www.facebook.com/records/).

Ulterior, se bifează în pătratul „I am an authorized law enforcement agent or government employee investigating an emergency, and this is an official request”, după care se introduce adresa de corespondență unde va fi recepționată informația, dar și unde va fi transmis un link de acces la baza de date unde sunt recepționate interpelările.

După ce este completată ancheta, veți fi direcționați spre pagina unde va fi posibilă transmiterea solicitării.

Alte surse deschise de informații reprezintă **adresele de e-mail** ale persoanelor fizice și juridice urmărite acestea prezintă interes referitor la:

- contul utilizat de subiect și IP-adresele de unde au fost transmise sau recepționate trimerile poștale;
- corespondența purtată de către subiect;
- persoanele cu care corespundează persoana investigată, etc.

Pentru efectuarea anumitor **căutări ale persoanelor juridice înregistrate în jurisdicții off-shore**, pot fi utilizate următoarele baze de date deschise:

- <https://offshoreleaks.icij.org/>;
- <https://investigativedashboard.org/>;
- <https://opencorporates.com/>.

3.1.2. Informații obținute din bazele de date ale instituțiilor de stat

Lucrul cu informația din bazele oficiale de date este o activitate primordială în domeniul recuperării activelor. Datele conținute în acestea, oferă de regulă cel mai larg spectru de informație primară, care fiind coroborată cu informațiile obținute din alte surse (*în cadrul acțiunilor de urmărire penală, măsurilor speciale de investigații, etc.*) permit a oferi procurorului un produs bine definit și structurat, care ulterior stă la baza motivării demersului privind aplicarea sechestrului asupra unuia sau altui bun infracțional.

Instituția	Sistemul Informațional
Agenția Servicii Publice	Registrul de stat al populației Registrul de stat al autovehiculelor Registrul de stat al persoanelor juridice
	Registrul de stat al transporturilor
	Registrul "Starea civilă"
	Registrul de stat al bunurilor imobile
	Dosarul cadastral electronic

Serviciul Fiscal de Stat	Baza de date al SFS reports.fisc.md
	SIA "Contul curent al contribuabilului"
	SI "Cadastru fiscal"
Serviciul Vamal	modulele Exportatori, Destinatari, PV-14, TV-25, TV-28, Responsabili financiari
	SIA "Asycuda World"
Poliția de Frontieră	Program informațional privind traversarea frontierei de stat, interdicțiile de traversare (PASAGER)
	Acces la portalul analitic (manifestul de pasageri al companiilor aeriene)
CNAS	Baza de date privind calcularea și achitarea contribuțiilor sociale ale persoanelor fizice și juridice
CISI	Program informațional privind colectarea datelor din surse indirecte E-DATA
ANI	Baza de date referitoare la declarațiile privind proprietățile și conflicte de interese, cu vizualizare deplină a informațiilor
CNAM	SIA "Persoane asigurate CNAM"
Ministerul Agriculturii	SIA "AIPA On-line"
	Registru „SITA” - evidența animalelor
	Registrul tehnicii agricole "RTA"
Agencia Achiziții Publice	Registrul achizițiilor publice
MAI	Baza de date „SIA-RAR” evidența dosarelor contravenționale și penalităților gestionată de INP
	Registrul accidentelor rutiere (de la 01.01.2014)
	Evidența infracțiunilor și a cauzelor penale (БПД)
	Antecedente penale, cazierul judiciar (F-246)
Centrul de cooperare Polițienească al IGP	SIA Interpol
Biroul de Migrație și Azil al MAI	SIA "Migrație și azil"

Consiliul Concurenței	Registrul ajutoarelor de stat
Ministerul Muncii și Protecției Sociale	SIA "Registrul Asistența socială" https://siaas.gov.md
Administrația Națională a Penitenciarelor	SIA "Persoanelor reținute, arestate și condamnate"
Centrul de Informații Juridice al MJ	Registrul garanțiilor reale mobiliare
CNPF	SIA "RCA Data"
Agenția Națională Transport Auto	SIA "Autotest"
ÎS "MoldData"	Registrul domenelor și sub-domenelor.md
Cancelaria de Stat	Registrul controalelor de stat
	Registrul funcționarilor publici
Ministerul Afacerilor Externe	Subsistemul "Viza" din SIA "Migrație și azil"
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării	SIA "Registrul de Stat al Educației"
ANTA	Registrul de evidență a contravențiilor
Ministerul Finanțelor	e-Trezor, alocații bugetare

Bazele entităților care acordă anumite servicii:

ÎM "Infocom"	Registru „Infocom-Bon” www.bon.infocom.md
ÎM "Biroul de Credit" SRL	SI "Istoria creditelor"
Calea Ferată din Moldova	SI "Trip Tracer" – monitorizarea operațiilor de procurare a билетelor de călătorie cu trenul
ÎM "Autosalubritate"	Registru contracte "Infosapr" SRL
Apă Canal	Registrul consumatorilor
Gaz Natural Fenosa	Registrul consumatorilor
Moldova Gaz/Chișinău Gaz	Registrul consumatorilor

3.2. Cooperarea cu instituțiile statului

3.2.1. Agenția pentru Recuperarea Bunurilor Infracționale

Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale este o subdiviziune autonomă specializată în cadrul Centrului Național Anticorupție.

În exercitarea funcțiilor, Agenția cooperează strâns cu instituțiile statului, cooperarea, în special se bazează pe furnizarea de informații relevante activității de recuperare.

De menționat că Legea nr.48/2017, prevede un șir de norme privind obținerea de informații de către Agenție, prin derogare de la normele procesuale existente:

Informațiile (documentele, materialele etc.) transmise pentru activitatea Agenției de furnizori de date relevante, de organele de urmărire penală, de organele Procuraturii, de instanțele judecătorești sau de alte autorități competente, în scopul prevăzut de Legea nr.48/2017, nu constituie divulgare a secretului comercial, bancar, profesional sau a datelor cu caracter personal.

Accesul terților la resursele informaționale ale Agenției este interzis. Doar colaboratorii Agenției au acces la informația din bazele de date deținute de Agenție și dreptul de a procesa această informație, urmare a autorizării prealabile obținute de la conducerea acesteia.

Furnizorii de date relevante au interdicția de a informa persoanele fizice și juridice, inclusiv beneficiarii efectivi, despre faptul că datele lor urmează să fie transmise sau au fost transmise Agenției. Furnizorii de date relevante vor depune o declarație în scris privind nedivulgarea informației transmise Agenției și privind faptul că au fost informați despre răspunderea penală, conform art.315 din Codul penal.

Agenția, la solicitarea persoanelor fizice sau a organului de control al prelucrării datelor cu caracter personal, prezintă informații cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal numai după încetarea situației care justifică prelucrarea acestora.

Cu alte cuvinte, la solicitarea de la furnizori a informației cu accesibilitate redusă, Agenția întocmește o solicitare motivată, în care invocă prevederile art.14 ale Legii nr.48/2017. În așa mod, obținerea informației are loc într-un mod mult mai rapid, deoarece se exclude urmarea procedurii de autorizare la judecătorul de instrucție.

În activitatea sa, Agenția colaborează productiv cu Serviciul Prevenire și Combatere a Spălării Banilor și Finanțarea Terorismului, prin adresarea directă a demersurilor, cu Agenția Servicii Publice, prin accesarea directă a bazelor de date și prin aplicarea deciziilor instanței de judecată de indisponibilizare a bunurilor mobile și imobile, cu Autoritatea Națională de Integritate, Serviciul Vamal și alte entități. În acest sens, Centrul Național Anticorupție are semnate o serie de acorduri de colaborare cu entitățile statului, iar Agenția, ca subdiviziune a Centrului, poate face referință la ele în activitatea sa.

Conform art.229² alin.(2) din Codul de procedură penală, în cazul urmăririi penale cu privire la una sau mai multe infracțiuni din cele specificate la norma dată, organul de urmărire penală/procurorul dispune, **prin delegație** ARBI efectuarea investigațiilor financiare paralele în vederea urmăririi bunurilor infracționale, acumulării probelor cu privire la acestea și indisponibilizării lor.

Delegația urmează să conțină:

- locul și data întocmirii;
- funcția și numele emitentului;
- numărul cauzei penale, data începerii urmăririi penale, infracțiunea comisă, descrierea circumstanțelor cauzei;
- statutul subiectului investigațiilor financiare paralele (bănuț sau învinuit) în cadrul urmăririi penale și data recunoașterii lui în această calitate;
- necesitatea și temeiul dispunerii investigațiilor financiare paralele;
- datele subiectului (numele, prenumele, patronimicul, data, luna, anul nașterii, domiciliul, viza de reședință, IDNP și alte date la discreția emitentului).

Scopul desfășurării investigațiilor financiare paralele de către ARBI constă în identificarea (urmărirea) bunurilor infracționale deținute de subiectul investigațiilor în calitate de proprietar, cît și în calitate de beneficiar efectiv, și acumularea probelor cu privire la aceste bunuri, în vederea indisponibilizării acestora.

În cazul în care în cadrul desfășurării investigațiilor financiare paralele sunt identificate bunuri ale subiectului investigațiilor, ofițerii de urmărire penală ai ARBI pot să indisponibilizeze bunurile identificate concomitent cu desfășurarea investigațiilor până la finalizarea acestora, pentru a garanta că bunurile urmărite nu vor fi înstrăinate, ascunse, tănuite, deteriorate sau cheltuite.

Organul de urmărire penală/procurorul va anexa la delegație următoarele acte procesuale și materiale:

- copia ordonanței de pornire a cauzei penale (*inclusiv cauzele penale conexe*);
- copia ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuț sau de punere sub învinuire,
- copia de pe acțiunea civilă și ordonanța de recunoaștere în calitate de parte civilă;
- alte acte procesuale care confirmă faptul deținerii bunurilor de către subiectul investigațiilor în calitate de proprietar sau beneficiar efectiv (*proces-verbale de audiere a martorilor; documente sau bunuri ridicate, inclusiv ca rezultat al perchezițiilor efectuate sau a măsurilor asiguratorii aplicate anterior (punerea sub sechestru); procese-verbale de consemnare a măsurilor speciale de investigație etc.*).

Reieșind din faptul că în cadrul investigațiilor financiare paralele urmează a fi identificate și bunuri pe care subiectul investigațiilor le deține în calitate de beneficiar efectiv (*inclusiv în anumite cazuri este necesară inițierea cooperării internaționale, ceea ce presupune un proces complex de acumulare a probelor în privința bunurilor respective*), organul de urmărire penală/procurorul va dispune efectuarea investigațiilor financiare paralele, astfel încât să ofere un termen rezonabil ARBI pentru desfășurarea acestora.

În vederea realizării scopului investigațiilor financiare paralele, Agenția va acumula probe și materiale cu privire la subiectul investigațiilor financiare paralele și bunurile acestuia, inclusiv în privința altor persoane pentru identificarea bunurilor pe care acesta le deține în calitate de beneficiar efectiv, după cum urmează:

- tranzacțiile financiare efectuate și conturile bancare deținute;
- deținerea în proprietate a hârtiilor de valoare;
- deținerea cotelor părți în capitalul social al persoanelor juridice;

- veniturile obținute;
- bunuri imobile și mobile;
- identificarea altor surse de venit care au majorat sau au diminuat patrimoniul subiectului investigațiilor.

IMPORTANT! În procesul efectuării investigațiilor financiare paralele, organul de urmărire penală/procurorul care a inițiat efectuarea lor urmează să realizeze conclucrarea prin o bună comunicare și menținerea legăturii permanente cu reprezentanții ARBI care efectuează nemijlocit investigațiile, pentru a evita dublarea unor acțiuni și pentru a da eficiență măsurilor realizate.

3.2.2. Serviciul Prevenire și Combatere a Spălării Banilor

În același context al investigațiilor financiare, este necesar să menționăm că în cadrul urmăririi penale, procurorul și organul de urmărire penală, necesită să implice în cel mai direct și activ mod nu doar reprezentanții ARBI, care legal sunt împuterniciți nemijlocit să efectueze investigațiile financiare paralele, dar și Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (*în continuare SPCSB*), care, reieșind din prevederile art.19 alin.(1) lit.d) din Legea nr.308/22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, efectuează investigații financiare în scopul identificării sursei bunurilor suspecte de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, investigații distincte de cele efectuate de ARBI.

În această ordine de idei, procurorul/organul de urmărire penală va interacționa cu SPCSB și va decide asupra rolului lui cu privire la investigațiile financiare până la terminarea urmăririi penale, utilizând la maximum atribuțiile lui funcționale.

Cu referire la subiect, trebuie să se ia în calcul că Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor este o autoritate publică independentă în raport cu celelalte persoane juridice și fizice, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare, și funcționează ca organ central de specialitate autonom și independent. Serviciul are drept scop prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, contribuie la asigurarea securității statului și își exercită atribuțiile funcționale liber, fără imixțiuni externe, politice sau guvernamentale ce pot compromite independența și autonomia acestuia, de asemenea este suficient dotat cu resurse umane, financiare și tehnice în măsura în care să asigure activitate eficientă la nivel național și internațional.

În scopul realizării competențelor legale, Serviciul are următoarele atribuții:

- primește, înregistrează, analizează, prelucrează și transmite organelor competente informațiile privind activitățile și tranzacțiile suspecte de spălare a banilor, de infracțiuni asociate acestora și de finanțare a terorismului, prezentate de entitățile raportoare, precum și altă informație relevantă;
- sesizează organele de drept competente imediat ce stabilește suspiciuni pertinente cu privire la spălarea banilor, finanțarea terorismului sau la alte infracțiuni ce s-au soldat cu obținerea bunurilor ilicite, precum și Serviciul de Informații și Securitate în partea ce ține de finanțarea terorismului;
- sesizează entitățile raportoare, organele cu funcții de supraveghere a entităților raportoare și alte autorități competente cu privire la riscurile aferente spălării banilor și finanțării terorismului, noile tendințe și tipologii în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului, încălcările stabilite în domeniile de

competență și lacunele în actele normative în partea ce ține de prevenirea riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului.

3.2.3. Autoritatea Națională de Integritate

Autoritatea Națională de Integritate (în continuare ANI), potrivit Legii nr.132/17.06.2016, este o autoritate publică independentă față de alte organizații publice, față de alte persoane juridice de drept public sau privat și față de persoanele fizice, ce funcționează la nivel național ca structură unică.

ANI asigură integritatea în exercitarea funcției publice sau funcției de demnitate publică și prevenirea corupției prin realizarea controlului averii și al intereselor personale și privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților și al restricțiilor.

În vederea realizării misiunii sale, Autoritatea are următoarele funcții:

- exercitarea controlului averii și al intereselor personale;
- exercitarea controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților și al restricțiilor;
- constatarea și sancționarea încălcărilor regimului juridic al averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților și al restricțiilor;
- cooperarea cu alte instituții, atât la nivel național, cât și internațional;
- asigurarea bunei organizări a Autorității și administrarea activității de promovare a integrității subiecților declarării.

3.2.4. Serviciul Fiscal de Stat

Activitatea Serviciului Fiscal de Stat (în continuare SFS) este axată pe prestarea serviciilor publice administrative contribuabililor în scopul supravegherii, controlului în domeniul fiscal și constatării infracțiunilor.

În vederea executării sarcinilor stabilite în Codul Fiscal, SFS dispune de mai multe drepturi printre care unele pot fi accesate la momentul desfășurării investigațiilor financiare paralele:¹⁵

- să efectueze controale asupra modului în care contribuabilii, serviciile de colectare a impozitelor și taxelor locale, alte persoane respectă legislația fiscală;
- să efectueze vizite fiscale conform prevederilor Codului Fiscal;
- să deschidă și să examineze, să sigileze, după caz, indiferent de locul aflării lor, încăperile de producție, depozitele, spațiile comerciale și alte locuri, cu excepția domiciliului și reședinței, folosite pentru obținerea de venituri sau pentru întreținerea obiectelor impozabile, altor obiecte, documentelor;
- să aibă acces la sistemul electronic/computerizat de evidență al contribuabilului și să ridice mijloacele tehnice care conțin aceste sisteme pentru a obține probe ale încălcărilor și infracțiunilor date în competența sa. Contribuabilul este în drept să obțină de la Serviciul Fiscal de Stat, în termen de cel mult 5 zile lucrătoare, o copie a sistemului electronic/computerizat de evidență al contribuabilului ridicat de Serviciul Fiscal de Stat;
- să controleze autenticitatea datelor din documentele de evidență și din dările de seamă fiscale ale contribuabilului;

¹⁵ <http://demo.weblex.md/item/view/iddbtype/1/id/LPLP199704241163/specialview/1/ref/sf#T5>.

- să ridice de la contribuabil documente în cazurile și în modul prevăzut de cod, de asemenea să ridice de la contribuabil mașinile de casă și de control utilizate la încasările în numerar, în scopul verificării softurilor instalate în acestea, întocmind un proces-verbal conform modului stabilit;

- să constate încălcările legislației fiscale și să aplice măsurile de asigurare, de executare silită a stingerii obligației fiscale și de răspundere prevăzute de legislație;

- să utilizeze metode și surse directe și indirecte la estimarea obiectelor impozabile și la calcularea impozitelor și taxelor;

- să solicite de la instituțiile financiare (sucursalele sau filialele acestora) prezentarea documentelor referitoare la clienții acestora;

- să solicite efectuarea și să efectueze controale fiscale în alte state în baza tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

- să solicite organelor competente din alte state informații despre activitatea contribuabililor, fără acordul acestora din urmă;

- să stabilească criterii de determinare a contribuabililor care, la efectuarea livrărilor impozabile cu T.V.A. pe teritoriul țării, sunt obligați să prezinte cumpărătorului (beneficiarului) factura fiscală electronică și să aprobe lista acestora.

În procesul efectuării controlului fiscal, în caz de necesitate, Serviciul Fiscal de Stat poate contracta sau antrena specialiști, experți, interpreți calificați în domeniul solicitat pentru a acorda asistența respectivă și a contribui la clarificarea unor constatări. Cerințele și dispozițiile legale ale funcționarului fiscal sunt executorii pentru toate persoanele, inclusiv pentru cele cu funcție de răspundere.

IMPORTANT! În cadrul investigațiilor financiare paralele, în cazul lipsei unei justificări a provenienței mijloacelor bănești sau a bunurilor subiectului urmărit, este oportun de a stabili proveniența patrimoniului inclusiv cu concursul SFS, care, pe lângă aportul prestat la cercetarea pecuniară, va determina și dacă au fost achitate impozitele și taxele în conformitate cu prevederile Codului Fiscal.

3.2.5. Serviciul Vamal

Serviciul Vamal este o instituție din sistemul organelor de drept și de securitate a statului având misiunea de a asigura securitatea economică a țării prin colectarea eficientă a taxelor și impozitelor, combaterea fraudelor vamale, facilitarea comerțului internațional și protejarea societății, aplicând uniform și imparțial legislația vamală.

Pe lângă informația care este furnizată de către Serviciul Vamal, reflectată în tabelul din pct.3.1.2 – „*Informații obținute din bazele de date ale instituțiilor*” pentru realizarea funcțiilor de bază ce îi revin, Serviciul Vamal exercită un șir de atribuții printre care unele sunt utilizate de către investigatori în cadrul desfășurării investigațiilor financiare, printre acestea sunt remarcate:

- desfășurarea activității speciale de investigații în scopul depistării persoanelor culpabile de pregătirea și comiterea unor contravenții vamale, de contrabandă și de alte infracțiuni ce țin de competența organului de urmărire penală al Serviciului Vamal;

- prelevă mostre și probe;

- aplică acțiuni de executare silită;

- aplică procedeele vamale de reglementare a relațiilor economice și comerciale;

- colaborează cu alte autorități publice, instituții și cu organe de ocrotire a normelor de drept care au obligația să-i acorde asistență;
- stabilirea valorii mărfurilor în vamă,¹⁶ etc.

3.2.6. Serviciul de Informații și Securitate

Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova (în continuare – SIS) este organul de stat specializat în domeniul asigurării securității naționale prin exercitarea tuturor măsurilor adecvate de informații și contrainformații, de culegere, prelucrare, verificare și valorificare a informațiilor necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni care constituie, potrivit legii, amenințare internă sau externă pentru independența, suveranitatea, unitatea, integritatea teritorială, ordinea constituțională, dezvoltarea democratică, securitatea internă a statului, societății și cetățenilor, statalitatea Republicii Moldova, funcționarea stabilă a ramurilor economiei naționale de importanță vitală, atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât și peste hotare.¹⁷

Una din atribuțiile Serviciului prevăzută la art.7 lit.d) a Legii privind Serviciul de Informații și Securitate este ”d) desfășurarea activității de combatere a terorismului, finanțării și asigurării materiale a actelor teroriste”.

Astfel, la efectuarea investigațiilor financiare privind infracțiunile de finanțare și asigurare a actelor teroriste pe lângă activitatea care va fi desfășurată de SPCSB este posibil de solicitat și aportul Serviciului.

Mai mult, SIS-ul poate furniza informații privind anumite aspecte financiare ale unor infracțiuni altele decât cele care cad în competența instituției respective. Aceste surse necesită a fi preluate și dezvoltate în cadrul unor anchete pe domeniu cu asigurarea respectării drepturilor și libertăților omului.

3.3. Cooperarea cu organismele internaționale

În cadrul investigațiilor financiare, deseori sunt depășite hotarele Republicii Moldova fiind necesară implicarea și cooperarea cu organismele internaționale.

La acestea pot fi remarcate următoarele organisme internaționale și rețele:

- EUROJUST;
- EUROPOL;
- Rețeaua CARIN;
- INTERPOL;
- SELEC;
- UNODC;
- Rețelele ARSIN, RRAG, ARIN-AP, ARIN-WA, ARIN-EA etc. din Africa, America Latină, America de Nord ș.a.

3.3.1. EUROJUST

Republica Moldova și Eurojust cooperează în limitele competențelor Eurojust de prevenire și combatere a crimelor grave internaționale, unde sunt indici de fapt și bănuiala rezonabilă că o structură criminală organizată, transnațională, este implicată și, unul sau mai multe state membre ale UE sunt afectate, sau sunt afectate interesele

¹⁶ customs.gov.md/files/acte/legi_ru/1380(1).doc.

¹⁷ Legea nr.753/23.12.1999.

Comunității Europene în sine, în așa un mod încât să necesite o abordare comună, ca urmare a amplitudinii, semnificației și consecințelor infracțiunii vizate.

Cooperarea dintre Procuratura Republicii Moldova și Eurojust se face în baza unui Regulament¹⁸, iar punctul de contact se află în Procuratura Generală¹⁹.

Alte forme de crime grave care sunt de competența Eurojust sunt: traficul ilicit de droguri, spălarea de bani, crime cu substanțe nucleare și radioactive, traficul cu imigranți, traficul de persoane, crimele legate de autovehicule, omor și vătămarea corporală gravă, traficul ilicit de organe și țesuturi, rasism și xenofobia, tâlhăria organizată, traficul ilicit de obiecte de cultură, inclusiv anticariate și opera de artă, înșelăciune și fraudă, racketul și extorcarea de fonduri, contrafacerea produselor și pirateria, falsificarea documentelor administrative și circulația lor, falsificarea banilor și altor mijloace de achitare, crimele informaționale, corupția, traficul ilicit de arme, munițiilor și explozivelor, traficul ilicit de specii de animale pe cale de dispariție, traficul ilicit de specii de plante pe cale de dispariție, crime ecologice, traficul ilicit de substanțe hormonale și alți promotori ai creșterii.²⁰

3.3.2. EUROPOL (SIENA)

Europol este unitatea Uniunii Europene de aplicare a Legii care are sediul la Haga, Olanda. Europol colaborează cu autoritățile de aplicare a legii din statele membre ale Uniunii Europene și cu alte state care nu sunt membre printre care Australia, Canada, SUA și Norvegia.

Europol investighează toate formele de criminalitate organizată, implicarea a cel puțin două state membre și criminalitatea gravă cum este menționată în anexa la Decizia Consiliului (art.3,4 Decizia consiliului Europol).

Republica Moldova cooperează cu *Oficiul European de Poliție* (Europol) în baza Acordului Strategic de Cooperare semnat în 2007 și Acordului Operațional de Cooperare semnat la 18.12.2014, la Chișinău. Din 2013, Republica Moldova a detașat un ofițer de legătură la Europol.

Printre serviciile furnizate de Europol pot fi remarcate următoarele:

- facilitarea schimbului de informații între Europol, statele membre și terțele părți;
- organizarea și punerea la dispoziție a bazelor de date pentru introducerea și utilizarea informației;
- analiza informației despre criminalitate și infractori și distribuirea informației către statele membre;
- furnizarea suportului operațional.

Unitatea națională care gestionează și facilitează schimbul de informații operative la nivel internațional, regional și național în domeniul combaterii

¹⁸ Regulamentul cu privire la modul de cooperare dintre Procuratura Republicii Moldova și Eurojust, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr.29/7 din 17.10.2016.

¹⁹ Ordinul PG nr.40/7.2 din 21.11.2016 cu privire la desemnarea punctului de contact Eurojust.

²⁰ Conform art.4 din Decizia nr.2009/426/JHA din 16.12.2008 a Consiliului Uniunii Europene despre consolidarea Eurojust și modificarea Deciziei nr.2002/187/JHA din 28.02.2002 de constituire a Eurojust în vederea fortificării luptei cu crimele grave.

criminalității prin intermediul canalelor de legătură Europol este Centrul pentru Cooperarea Polițienească Internațională²¹ (în continuare CCPI).

Același Centru asigură schimbul de informații cu Interpol-ul și SELEC/GUAM.

Europol gestionează un sistem securizat de informații Secure Information Exchange Network Application - **SIENA** prin intermediul căruia pot fi accesate informații pe domeniu.

Cererea privind accesul la informații trebuie să conțină următoarele date:

- tipul de informație solicitată;
- țara din care urmează a fi solicitată informația;
- datele persoanei despre care se solicită informația (în caz de posibilitate să fie indicat și IDNP-ul);
- legăturile dintre persoana vizată și statul solicitat;
- numărul dosarului penal;
- fabula faptei investigate și calificarea juridică a infracțiunii cercetate;
- urgența cererii și motivarea acestei necesități.

Rețeaua SIENA cooperează cu celelalte state care nu sunt membre ale Uniunii Europene prin rețeaua **CARIN** (Camden Asset Recovery Interagency Network), iar prin intermediul Secretariatului asigurat de către EUROPOL se pot solicita informații celorlalte rețele regionale de tip CARIN: ARINSA (Asset Recovery Inter-Agency Network Southern Africa), RRAG (Red de Recuperacion de Activos de GAFISUD – Latin American Asset Recovery Network), ARIN-AP: Asset Recovery Interagency Network Asia Pacific (ARIN-AP), Asset Recovery Interagency Network for West Africa (ARINWA) și Asset Recovery InterAgency Network for Eastern Africa (ARIN-EA).

3.3.3. Rețeaua CARIN

Camden Assets Recovery Interagency Network (în continuare CARIN) – este un proiect dezvoltat de EUROPOL și reprezintă o rețea informală de practicieni și experți în identificarea, sechestrarea și confiscarea produselor provenite prin infracțiuni. Entitatea respectivă are 54 de jurisdicții între care mai multe state printre care și cele UE, dar și nouă organizații internaționale.

IMPORTANT! Înainte de solicitarea pe cale formală a informațiilor privind identificarea produsului infracțiunii, cu mențiunea că răspunsul constituie mijloc de probă, trebuie încercat a se identifica produsul infracțiunii pe cale informală, prin intermediul rețelei CARIN și a sub-rețelelor acesteia: RRAG (pentru America de Sud), ARINSA (Africa Australă), ARINEA (Africa de Est), ARIN WA (Africa de Vest) și ARIN SA (Africa Australă).

Republica Moldova are calitatea de observator în rețeaua respectivă, iar punctul de legătură este CCPI.

²¹ <http://politia.md/ro/content/informatii-despre-ccpi>.

3.3.4. INTERPOL

INTERPOL este organizația Internațională a Poliției Criminale care are sediul în or. Lyon, Franța și care are 190 state membre printre care și Republica Moldova.

În cadrul cooperării prin intermediul INTERPOL statele membre pot beneficia de următoarele servicii:

- asigurarea unui sistem de schimb de informații dintre statele membre în regim 24/7;
- schimbul de date operative;
- interconectarea ofițerilor de poliție;
- oferă accesul polițiștilor la bazele de date INTERPOL referitor la suspecți, persoane date în urmărire, pașapoarte pierdute sau furate, vehicule furate, amprente, profile ADN, opere de artă dispărute etc.

CCPI este unitatea națională care facilitează schimbul de informații a INTERPOL în Republica Moldova.

3.3.5. SELEC

Centrul Sud Est European de Aplicare a Legii (SELEC), cu sediul în București, este o organizație internațională de aplicare a legii ce reunește 12 state membre. SELEC are ca obiectiv oferirea de sprijin statelor membre și intensificarea coordonării în scopul prevenirii și combaterii infracționalității transfrontaliere, fiind continuatorul Inițiativei de Cooperare în Sud-Estul Europei (SECI).

Statele membre SELEC sunt: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Republica Macedonia de Nord, Grecia, Republica Moldova, Muntenegru, România, Serbia, Turcia și Ungaria.

Statele partenere la Centrul SECI, dar și SUA, care au sprijinit financiar Centrul, au pus problema consolidării relațiilor dintre Centru și EUROPOL și, în perspectivă, dezvoltarea unei relații instituționalizate cu structurile Uniunii Europene cu atribuții în domeniul securității.

SELEC este singura organizație din sud-estul Europei care acționează în domeniul combaterii criminalității transfrontaliere, la nivel operațional, reunind autoritățile polițienești și vamale din cele 12 state membre.

Din punct de vedere operațional, SELEC menține flexibilitatea și eficiența operațională a SECI, în timp ce capacitatea de analiză a fost îmbunătățită prin instalarea unor sisteme informatice și tehnice mai performante, asigurând un nivel adecvat de protecție a datelor personale, în conformitate cu standardele UE. Ratificarea și intrarea în vigoare a Convenției oferă personalitate juridică internațională SELEC și definește totodată termenii și modul de cooperare cu alte organizații internaționale importante de aplicare a legii.

Cooperarea cu SELEC este posibilă pentru orice stat, organizație sau organism internațional care are un interes special în cooperarea în domeniul aplicării legii, în regiunea Europei de Sud-Est

Statutul de **Partener Operațional** conferă dreptul de a participa la activitățile operaționale desfășurate de SELEC și de a schimba informații și date cu caracter personal și informații clasificate. De asemenea, Partenerii Operaționali au dreptul de a participa la toate întâlnirile și activitățile desfășurate de SELEC.

În prezent, INTERPOL, Italia și SUA dețin statutul de Partener Operațional.

3.3.6. UNODC

United Nations Office on Drugs and Crime - Agenția Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și Criminalității (în continuare UNODC), co-sponsor al UNAIDS din anul 1999, are mandatul de coordonare a tuturor activităților de control asupra drogurilor ilegale și de prevenire a terorismului și crimei transnaționale. Agenția susține țările membre pentru a asigura accesul la servicii de sănătate, securitate și justiție tuturor cetățenilor în condițiile existenței acestor pericole globale. Totodată, UNODC consultă și ajută guvernele în combaterea traficului de ființe umane și la atenuarea afecțiunilor de sănătate ale victimelor traficate, în particular infecția cu HIV.

Agenția dezvoltă site-ul unodc.org de unde pot fi obținute informații referitoare la instrumentele și rețelele de cooperare juridică internațională.

Mai mult de către agenție este dezvoltată baza de date IMOLIN (www.imolin.org) care oferă informații despre legislația statelor membre ONU, sub aspectul reflectării infracțiunii de spălare a banilor și a convențiilor la care statele fac parte.

Baza de date IMOLIN, dezvoltată de către Agenție (www.imolin.org), oferă informații despre legislația statelor membre ONU, sub aspectul infracțiunii de spălare a banilor în legislația acestor țări, dar și convențiilor la care fiecare stat face parte. Baza de date poate fi utilizată în baza unui cont de utilizator, la crearea ei este necesară folosirea adresei de e-mail de serviciu, informațiile fiind accesibile doar funcționarilor din sistemul public.

3.4. Faza operațională a investigațiilor

IMPORTANT! În faza operațională sunt desfășurate acțiunile de urmărire penală planificate și măsurile speciale de investigație, care vor fi în permanență adaptate, atât în funcție de natura infracțiunii, cât și în funcție de rezultatele obținute pe parcursul derulării anchetei penale. În acest context din faza de planificare poate fi stabilită o anumită ierarhie a mijloacelor de probă, prin prisma cărora se va reține starea de fapt.

De regulă, în etapa operațională, **după ce au fost valorificate sursele deschise de informații și efectuată accesarea bazelor de date** pentru obținerea diferitelor date despre persoanele fizice și juridice, urmează:

- desfășurarea măsurilor speciale de investigație;
- efectuarea perchezițiilor;
- audierea martorilor;
- audierea bănuitului/învinuitului;
- echipele comune de investigație;
- audierea specialiștilor.

Trebuie menționat faptul că investigarea activității infracționale se face, de regulă, prin folosirea mijloacelor investigative moderne, însă mijloacele probatorii vor fi decise în raport cu tipologia de disimulare a produsului infracțiunii la care recurc infractorii.

3.4.1. Măsurile speciale de investigație

Se utilizează pentru stabilirea poziției și controlului exercitat de către bănuț/învinuit asupra unor persoane sau în vederea verificării tranzacțiilor financiare ale persoanelor implicate.

Nu vor fi reliefate toate măsurile speciale de investigație expuse la art.132² din Codul de procedură penală care pe larg sunt utilizate în cadrul investigației crimelor.

IMPORTANT! Procurorii și ofițerii de urmărire penală la momentul dispunerii efectuării măsurii speciale și autorizării acestora, în ordonanțe și în demersuri, odată cu informația pertinentă, privind spectrul probatoriu al infracțiunii predicat, vor solicita și colectarea informației privind profilul financiar al persoanelor care au fost supuse măsurii speciale.

La caz, din seria măsurilor speciale de investigație proprii pentru efectuarea investigațiilor financiare paralele poate fi remarcat următoarele:

✓ **art.133 CPP** – „Reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea, sau ridicarea trimiterilor poștale” - pot fi reținute, cercetate, predate, percheziționate sau ridicate următoarele trimiteri poștale: scrisori de orice gen, telegrame, radiograme, banderole, colete, containere poștale, mandate poștale, comunicări prin fax și prin poșta electronică.

Cercetarea poștei electronice poate să reprezinte o sursă valoroasă a informației financiare pe motiv că, în prezent, anume acest mijloc de comunicare este utilizat tot mai des în special în cazul infracțiunilor generatoare de profituri.

✓ **art.134¹ CPP** - „Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice” – constă în accesul și verificarea fără înștiințarea expeditorului sau destinatarului a comunicărilor ce au fost transmise instituțiilor care prestează servicii de livrare a corespondenței electronice sau a altor comunicări și a apelurilor de primire și ieșire ale abonatului această activitate permite și pătrunderea într-un sistem informatic sau mijlocit de stocare a datelor informatice fie direct, fie de la distanță, prin intermediul unor softuri adaptate ori prin intermediul unei rețele, în scopuri de a identifica probe.

✓ **art.134⁴ CPP** – „Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară” - reprezintă operațiunile prin care se asigură cunoașterea conținutului tranzacțiilor financiare efectuate prin intermediul instituțiilor financiare sau al altor instituții competente ori obținerea de la instituțiile financiare a înscrisurilor sau informațiilor aflate în posesia acestora referitoare la depunerile, conturile sau tranzacțiile unei persoane.

Este necesar de ținut cont că monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară se dispun în cazul urmăririi penale pornite pe infracțiunile prevăzute la art.189–192, 196, 199, 206, 208, 209, 217–217⁵, 220, 236, 237, 239–248, 251–253, 255, 256, 278, 279, 279¹, 283, 284, 290, 292, 301¹, 302, 324–327, 330¹, 333, 334, 343, 352, 361 și 362 din Codul penal.

✓ **art.136 CPP** - „Investigația sub acoperire” - se utilizează în special pentru stabilirea laturii subiective a infracțiunii, identificarea tuturor participanților la infracțiune, dar și desfășurarea propriu zisă a unei infracțiuni, stabilirea timpului și locului unde aceasta se realizează.

Însă, măsura specială de investigație, investigația sub acoperire, urmează să țină cont și de aspectele financiare ale cazului, astfel încât după intrarea în încredere

a persoanei infiltrate, acesta urmează să acumuleze informații și referitor la bunurile folosite de suspecti, imobile și mijloace de transport, stilul de viață, sursele de venituri, cheltuielile, sistemele de plăți utilizate.

IMPORTANT! La consemnarea rezultatelor investigației, în conformitate cu art.132⁵ CPP, ofițerul de investigație va examina vigilent produsul obținut, în urma consemnării măsurii, și pe lângă informația privind infracțiunea predicat, va scoate în evidență și probele privind profilul financiar al persoanei supuse măsurii speciale.

3.4.2. Percheziția în locuințe, domiciliu, sediile întreprinderilor, oficiile contabile

La acțiunea de urmărire penală percheziția art.125-132 CPP, efectuată în marea majoritate a infracțiunilor generatoare de profit, deseori se omite ca paralel cu probatoriul necesar pentru infracțiunea predicat, să fie verificate și aspectele financiare ale cazului.

În cadrul perchezițiilor desfășurate în cadrul urmăririi penale, procurorii și ofițerii de urmărire penală, vor reflecta în ordonanțe și demersuri de autorizare a acțiunii de urmărire penală, că pe lângă obiectele infracțiunii (de ex: droguri, arme de foc, acte presupus a fi false ș.a.m.d.) și obiecte care reflectă sau conțin informații privind activitatea financiară a persoanelor investigate.

De exemplu, în cazul infracțiunilor generatoare de profit este judicios de ridicat și înscrisuri privind profilul financiar al persoanei²², inclusiv:

- înscrisuri referitor la imobile, mijloace de transport sau alte bunuri (acte de proprietate, facturi, contracte comerciale și de asigurare, contracte de împrumut și ipotecă, chitanțe de plată a dobânzilor de pe conturile de depozit, chitanțe de plată a impozitelor, înscrisuri ce confirmă reparații a bunurilor deținute în proprietate în special cele imobile);

- chei ale imobilelor sau mijloacelor de transport;
- înscrisuri privind conturile bancare și casetele de valori;
- actele privind întreprinderile;
- tehnică electronică, inclusiv telefoane mobile, smartphone-uri, tablete, calculatoare, dispozitive de păstrare a informației (sticuri, hard-discuri ș.a.) etc.

În memoria acestor sisteme tehnice pot fi stocate informații privind sistemele de plăți utilizate de către beneficiari, evidența cheltuielilor și veniturilor, cumpărăturile efectuate prin intermediul magazinelor on-line, spectrul de altă informație relevantă pentru determinarea profilului financiar.

Perchezițiile domiciliilor pot fi efectuate atât la locuințele suspectilor/bănușilor/învinuiților, cât și la locațiile identificate prin alte procedee probatorii care au fost determinate în cadrul altor acțiuni de urmărire penală, măsuri speciale de investigație etc.

Până la efectuarea perchezițiilor, pentru a determina obiectele care vor prezenta interes la investigația financiară, în fiecare caz separat, persoanele care vor efectua măsura respectivă urmează să se documenteze referitor la persoanele care locuiesc în aceste imobile și respectiv conjunctura lor cu fapta investigată, obiectele care pot fi depistate sau cele care se pot afla în locuința percheziționată.

²² A se vedea mai sus, în capitolul anterior.

3.4.3. Audierea martorilor

Reieșind din particularitățile de săvârșire a infracțiunii generatoare de profit, audierea martorului, de rând cu acumularea probatoriului pentru infracțiunea predicat, urmează acumulată și informația privind profilul financiar al persoanei.

În desfășurarea investigațiilor financiare ale infracțiunii martorii audiați pot fi divizați în trei categorii, și anume:

- a) martori - interesați în rezultatele anchetei;
- b) martori - presupuși a fi implicați în săvârșirea infracțiunii;
- c) martori - persoane terțe.

Stabilirea categoriei martorilor este necesară pentru a determina abordarea pe care o va lua investigatorul în cadrul audierii, dar și întrebările pe care le va formula.

a) martorii - interesați în rezultatele anchetei - sunt persoanele, la care fac referire bănușii/învinușii, indicând că sursa banilor/bunurilor sunt anume de la respectivii indivizi.

Persoanele indicate de bănușii/învinușii pot fi rude, prieteni, alți apropiați sau dirijați de către aceștia și, de regulă, confirmă afirmațiile privind proveniența banilor/bunurilor subiectului investigat.

Declarațiile respectivelor persoane urmează a fi verificate minușios, după care este judicios și o audiere repetată a martorilor cu concretizarea anume a acelor aspecte care nu coincid cu datele acumulate din surse obiective.

b) martorii - presupuși a fi implicați în săvârșirea infracțiunii - sunt acele persoane, care din anumite surse, au tangență cu fapta infracțională, însă probele acumulate nu sunt suficiente pentru a recunoaște aceste persoane în calitate de bănușit/învinușit, iar circumstanțele obiective determină necesitatea audierii.

Audierea acestor martori, care pot fi contabilii unei întreprinderi, administratori, persoane interpușe de către beneficiarul efectiv și care dețin informații valoroase pentru cercetarea desfășurată, determină o abordare specifică din partea investigatorilor pe motivul verificării implicării anume a subiectului investigat și respectiv acumularea probelor privind aspectele financiare ale cazului.

c) martorii - persoane terțe – sunt persoane care cunosc anumite împrejurări ale cazului și pot obiectiv să reflecte faptele investigate. Audierea acestor martori urmează a fi pregătită cu un șir de informații din surse deschise de informații și din bazele de date ale institușiiilor de stat și cele private pentru a proba anumite aspecte financiare ale cazului investigat.

3.4.4. Audierea bănușitului/învinușitului

Bănușitul sau învinușitul, potrivit art.64, 66 din CPP, are dreptul de a alege să facă declarații sau să se folosească de dreptul de a tace. Mai mult la situația când acesta acceptă să facă declarații, deseori trișează fără a fi constrâns de prevederile legii să declare adevărul.

Astfel, în dependență de poziția numitului, urmează a fi formulate, concomitent cu audierea privind infracțiunea generatoare de venit, și întrebările privind profilul financiar.

La acest moment, este judicios de a folosi un tertip procesual și în pofida poziției de a folosi dreptul de a tace (privind învinuirea înaintată pe infracțiunea generatoare de venit), de către ofișterul de urmărire penală sau procuror pot fi

formulate întrebări separate către bănuțit/învinit dacă nu dorește să explice proveniența unor bunuri depistate sau determinate în cadrul procesului penal, și respectiv în ce împrejurări acestea au ajuns la el sau în ce condiții acesta le folosește.

În cazul respectiv, ținând cont de cauza nr.44652/98 din 08.10.2002 Beckles c. Marii Britanii²³ din 8 octombrie 2002, prin care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că „...dreptul la tăcere nu poate și nu trebuie să împiedice ca tăcerea acuzatului, în situații care reclamă în mod clar explicații din partea sa, să fie luată în considerare în stabilirea pertinentei probelor prezentate de acuzare...”, tăcerea nu va fi privită ca un drept absolut, deoarece justificarea provenienței mijloacelor materiale și bunurilor este o obligație pozitivă a proprietarului sau posesorului, iar lipsa unei explicații poate determina concluzia că acestea provin din venituri ilicite.

Practica CEDO la compartimentul obligației justificării de către învinuit/inculpat a provenienței surselor financiare poate fi remarcată și în cauza nr.23572/07 din 02.05.2017 - Steve Mitchell ZSCHÜSCHEN c. Belgiei²⁴.

În cea de-a doua ipoteză când bănuțitul/învinitul acceptă a fi audiat, pe lângă întrebările pe învinuirea înaintată a infracțiunii predicat, urmează să se formuleze întrebări referitor la veniturile și proprietățile învinuitului.

În ce privește sumele de bani proveniența cărora este mai complicat de stabilit pot fi formulate următoarele întrebări:

- d) suma maximă care se pretinde a fi deținută la începutul perioadei;
- e) care a fost proveniența sumei;
- f) unde a fost păstrată suma;
- g) cine a știut despre această sumă;
- h) dacă cineva a numărat acești bani;
- i) dacă mai cunoaște cineva despre aceste sume;
- j) în ce valută a fost păstrată suma.

Toate acestea urmează a fi verificate la audierea martorilor sau complicilor la săvârșirea infracțiunii investigate.

3.4.5. Echipele comune de investigație

Investigarea infracțiunilor generatoare de profit care implică necesitatea efectuării investigațiilor financiare, deseori depășește limitele teritoriului statului având caracter transnațional.

Asistența juridică internațională în materie penală este prevăzută în Capitolul IX al Codului de procedură penală, iar cea mai utilizată formă este cererea de comisie rogatorie.

În prezent, deseori investigatorii cooperează pentru desfășurarea anchetelor pe teritoriul a două sau mai multe state în cadrul echipelor comune de investigație.

Autoritățile competente din cel puțin două state pot să constituie, de comun acord, o echipă comună de investigații cu un obiectiv precis și pentru o durată limitată, care poate fi prelungită cu acordul tuturor părților, în vederea desfășurării urmăririi penale în unul sau în mai multe din statele care constituie echipa. Componenta echipei comune de investigații este decisă de comun acord.

²³ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60672>

²⁴ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-174209>

Echipa comună de investigații poate fi creată atunci când:

- în cadrul unei urmăririi penale în curs în statul solicitant se impune efectuarea unor urmăririi penale dificile, care implică mobilizarea unor mijloace importante ce privesc și alte state;
- mai multe state efectuează urmăririi penale care necesită o acțiune coordonată și concertată în statele respective.

Cererea de formare a echipei comune de investigații cuprinde autoritatea care a înaintat cererea, obiectul și motivul cererii, identitatea și naționalitatea persoanei în cauză, numele și adresa destinatarului, dacă este cazul și propuneri referitoare la componența acesteia.

Componenții echipei comune de investigații desemnați de autoritățile Republicii Moldova au calitatea de membri, în timp ce membrii desemnați de un stat străin au calitatea de membri detașați.

Activitatea echipei comune de investigații pe teritoriul Republicii Moldova se desfășoară potrivit următoarelor reguli:

- conducătorul echipei comune de investigații este un reprezentant al autorității care participă la urmărirea penală din statul membru pe teritoriul căruia funcționează echipa și acționează în limitele competențelor ce îi revin conform dreptului său național;

- acțiunile echipei se desfășoară conform legislației Republicii Moldova. Membrii echipei și membrii detașați își execută sarcinile sub responsabilitatea persoanei prevăzute conducătorului echipei, ținând seama de condițiile stabilite de propriile autorități în acordul privind formarea echipei.

Membrii detașați pe lângă echipa comună de investigații sânt abilitați să fie prezenți la efectuarea oricăror acte procedurale, cu excepția cazului când conducătorul echipei, din motive speciale, decide contrariul.

Atunci când echipa comună de investigații urmează să efectueze acte procedurale pe teritoriul statului solicitant, membrii detașați pot cere autorităților lor competente să efectueze actele respective.

Un membru detașat pe lângă echipa comună de investigații poate, conform dreptului său național și în limitele competențelor sale, să furnizeze echipei informațiile care sânt la dispoziția statului care l-a detașat, în scopul derulării urmăririi penale efectuate de echipă.

Informațiile obținute în mod obișnuit de un membru sau un membru detașat în cadrul participării la o echipă comună de investigații și care nu pot fi obținute în alt mod de către autoritățile competente ale statelor implicate pot fi utilizate:

- în scopul pentru care a fost creată echipa;
- pentru a descoperi, a cerceta sau a urmări alte infracțiuni, cu consimțământul statului pe teritoriul căruia au fost obținute informațiile;
- pentru a preveni un pericol iminent și serios pentru securitatea publică;
- în alte scopuri, dacă acest lucru este convenit de către statele care au format echipa.

În cazul echipelor comune de investigații care funcționează pe teritoriul Republicii Moldova, membrii detașați ai echipei sunt asimilați membrilor din partea Republicii Moldova în ceea ce privește infracțiunile săvârșite împotriva acestora sau de către aceștia.

Procedeele de constituire și activitate a echipelor comune de investigații sunt reglementate atât de legislația națională și anume art.540² CPP, dar și de Instrucțiunea cu privire la constituirea și activitatea echipelor comune de investigație, aprobată prin Ordinul Comun nr.40/215/324-0/92 din 23.07.2014.

3.4.6. Efectuarea constatărilor/expertizelor

În cadrul investigațiilor financiare, de către investigatori pentru stabilirea aspectelor pecuniare ale infracțiunii sunt dispuse mai multe tipuri de constatări/expertize inclusiv contabile, economice, financiar-bancare, merceologice etc.²⁵

Obiectele constatării/**expertizei contabile** sunt: documentele contabile primare; registrele de evidență contabile; jurnalele-ordinile, dările de seamă, cartea mare; cărțile de evidență (registre, fișe de evidență analitică, fișele cumulative).

În timpul cercetării, specialiștii/experti pot folosi datele statistice, actelor de revizie, control, acte ale SFS, încheierile experților de alte specialități, procesele-verbale anexate la dosar, dacă această informație este necesară specialistului/expertului pentru cercetare și are legătură cu documentele contabile.

Obiectele constatărilor/expertizelor **financiar-bancare** sunt: jurnalele contabile, documentele primare de evidență contabilă și documentele bancare; procesele-verbale; documentele financiare și datele economice, dosarele de creditare, alte documente ale analizei de creditare și relațiile dintre creditor și debitor; datele financiare și economice ale agentului economic, contractele de creditare, procesele-verbale; actele de control și revizii, actele normative care reglementează normele de calculare și impozitare; cercetarea materialelor agentului căruia i se acordă creditul; actele de inventariere.

Obiectele constatărilor/expertizelor **economice** sunt: devizele de cheltuieli; business-planul; documentele contabile; actele normative privind remunerarea muncii, concediilor, premiile; calculul efectivului economic pentru raționalizare și propuneri; devizele de cheltuieli a mijloacelor bănești și materiale; actele de control și revizii privind obiectul de construcție, concluziile specialistului/expertului tehnic.

În cazurile penale, organele de urmărire penală au nevoie de a stabili costul unor bunuri. În acest scop poate fi numită constatarea/expertiza **merceologică**.

Obiectele de studiu ale acestora sunt: mărfurile industriale de larg consum, textile, confecții, tricotaje, marochinărie, încălțăminte, articole din blănuri și piei, covoare, mobilă, articole cu destinație sportivă, bijuterii, parfumerie și cosmetică, mărfuri de uz casnic și gospodăresc etc.; produsele alimentare și agroalimentare; ambalajul; documentele referitoare la marfă, produse, listele contabile de inventariere, cartelele de evidență a bunurilor la depozite, facturile de achiziționare; certificatele de calitate, proveniență, certificatele de analizelor de laborator; documentele în care sunt reflectate caracteristicile cantitative și calitative ale producției la expediere, în timpul transportării, păstrării, realizării.

²⁵ <http://www.justice.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=245>

IV. CONSEMNAREA REZULTATELOR INVESTIGAȚIILOR FINANCIARE PARALELE

4.1. Competență și reguli generale

În conformitate cu prevederile art.258 alin.(3) din Codul de procedură penală, **Agencia de Recuperare a Bunurilor Infraționale** informează, prin procesul-verbal de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele, organul de urmărire penală/procurorul despre măsurile întreprinse în baza delegației.

Termenul de executare a delegației dispuse Agenției nu poate depăși termenul rezonabil al urmăririi penale, înștiințându-se la fiecare 60 de zile organul de urmărire penală despre rezultatele investigațiilor financiare paralele desfășurate.

În conformitate cu prevederile art.93 alin.(2) pct.9) din Cod, în calitate de probe în procesul penal se admit elementele de fapt constatate prin intermediul proceselor-verbale de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele.

În așa mod, procesul-verbal de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele, în cazul în care este întocmit în modul corespunzător, reprezintă atât o importantă sursă de probă, cât și o recapitulare detaliată a acțiunilor întreprinse în cadrul investigațiilor financiare paralele.

4.2. Procesul-verbal de consemnare

Procesul-verbal de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele se întocmește în conformitate cu prevederile art.260 din Codul de procedură penală, și în baza prevederilor art.5 lit. a) al Legii nr.48/2017, în cazul în care este întocmit de către ofițerul de urmărire penală din cadrul Agenției.

Procesul-verbal **trebuie să conțină informația** cu privire la:

- persoana responsabilă care întocmește procesul-verbal;
- data parvenirii delegației;
- subiectul investigației și statutul său (bănuț sau învinuit);
- locul de domiciliere, condițiile, viza de reședință, starea civilă, modul de trai și stilul de viață al subiectului investigațiilor financiare paralele, ale membrilor familiei după caz;
- locul de lucru al subiectului investigației și membrilor familiei;
- bunurile mobile și imobile deținute în calitate de proprietar și valoarea lor, calitatea de fondator sau administrator al persoanei juridice;
- bunurile mobile și imobile deținute în calitate de beneficiar și valoarea lor, cu detalizarea argumentelor și probelor confirmative, a perioadei și modului intrării în posesie, mijloacelor financiare utilizate, persoanelor interpușe;
- veniturile și cheltuielile legale ale subiectului investigațiilor și ale membrilor familiei;
- conturile bancare (*cont de card, curent, credit, debit* etc.), disponibilul în cont, deținerea de casete metalice, transferurile bănești primite/efectuate;
- informația dacă persoana investigată s-a aflat/se află în litigiu;
- identificarea veniturilor obținute:
 - a) informații din declarațiile cu privire la avere și interese personale;
 - b) informații din sistemele informaționale ale Serviciului Fiscal de Stat privind veniturile și dividendele obținute;
 - c) după caz, informații de la instituțiile de profil privind dările de seamă anuale prezentate;

- d) informații privind evenimente familiare în care subiectul ar fi putut încasa mijloace bănești (*zile de naștere, nunți, cumătrii, alte evenimente*);
- informații despre bunurile deținute peste hotarele țării și după caz a cheltuielilor efectuate peste hotare (*călătorii cu familia la odihnă, procurări de bunuri de peste hotare etc.*);
- analiza datelor obținute prin coroborarea datelor privind proprietățile deținute, veniturile realizate și cheltuielile efectuate;
- mențiuni, în cazul diferenței substanțiale între veniturile și cheltuielile subiectului;
- mențiuni despre indisponibilizarea bunurilor și argumentarea acesteia (*data aplicării sechestrului, numărul deciziei instanței, necesitatea, proprietarul de jure, de facto, etc.*)

La procesul-verbal, se anexează în original toate materialele, probele, actele ce confirmă conținutul acestui document.

V. ÎMBOGĂȚIREA ILICITĂ. DETERMINAREA VENITULUI NEJUSTIFICAT

5.1. Aspecte generale și reglementarea îmbogățirii ilicite

Legea penală sancționează fapta de îmbogățire ilicită, determinând-o în art.330² ca :*”Deținerea de către o persoană cu funcție de răspundere sau de către o persoană publică, personal sau prin intermediul unor terți, a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit.”*²⁶

Procurorii/organele de urmărire penală urmează să atragă o atenție sporită la investigarea cauzelor penale în privința persoanelor publice/ persoanelor cu funcție de demnitate publică sau a cauzelor penale din care relevă activități ale persoanelor publice/ persoanelor cu funcție de demnitate publică.

Informații privind îmbogățirea ilicită pot releva din rezultatele unor măsuri speciale de investigații (*în special măsuri speciale de investigații ce permit utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio, foto sau video*), precum și din alte acțiuni procesuale din care relevă venituri nejustificate (*ridicarea informațiilor ce conțin secret bancar, ridicare de documente, cercetarea la fața locului sau percheziția*).

În cazul în care acțiunile procesuale efectuate în cadrul unei cauze penale vor releva date sau informații privind deținerea de către o persoană publică/persoană cu funcție de demnitate publică de bunuri sau proprietăți a căror proveniență nu este justificată, ofițerul de urmărire penală/procurorul urmează să inițieze cercetări în cadrul unui proces penal în vederea identificării bănuielii rezonabile privind comiterea unei asemenea fapte.

Prin proveniență nejustificată urmează a se înțelege situația în care valoarea proprietăților depășește substanțial veniturile legale acumulate de către persoana publică/persoana cu funcție de demnitate publică și nu este compatibilă cu cheltuielile reale ale acesteia.

Diferența substanțială urmează a fi determinată prin **metoda venitului net**. Organul de urmărire penală, procurorul va stabili suma venitului declarat de către persoana publică/persoana cu funcție de demnitate publică, din care urmează să fie

²⁶ Art.330² introdus prin Legea nr.326/23.12.2013, în vigoare 25.02.2014

scăzută suma proprietăților obținute în perioada de referință și suma cheltuielilor reale realizate de către persoana respectivă.

În cazul imposibilității identificării cheltuielilor reale, acestea vor fi raportate la suma minimumului de existență în conformitate cu datele Biroului Național de Statistică²⁷.

În cazul identificării unor cheltuieli speciale (*spre exemplu procurarea unor obiecte de lux, suportarea unor cheltuieli de odihnă sau distracție etc.*) acestea vor fi cumulate cu suma minimumului de existență în conformitate cu datele Biroului Național de Statistică.

În scopul identificării venitului net, organul de urmărire penală sau procurorul vor accesa bazele de date naționale pentru stabilirea proprietăților persoanei publice/persoanei cu funcție de demnitate publică (*spre exemplu registrul electronic de evidență a mijloacelor de transport, registrul bunurilor imobile, registrele de evidență a traversării frontierei, portalul declarațiilor de avere și interese ș.a.*).

Diferența dintre valoarea bunurilor deținute și veniturile licite se va considera diferența ce depășește 20 de salarii medii lunare pe economie dintre averea dobândită și veniturile obținute de către subiectul declarării împreună cu membrii familiei, concubinul/concubina pe parcursul exercitării mandatelor sau a funcțiilor publice ori de demnitate publică în aceeași perioadă (art.2 din Legea nr.133/17.06.2016 privind declararea averii și intereselor personale).

În orice condiții, obținerea de informații trebuie să fie realizată fără a prejudicia desfășurarea investigației, bazată pe principii de legalitate și, după caz, de confidențialitate.

La efectuarea urmăririi penale se vor respecta prevederile Codului de procedură penală ce țin de competența în efectuarea urmăririi penale. În cazul în care organul de urmărire penală care a pornit urmărirea penală pe faptul îmbogățirii ilicite nu este competent în a continua urmărirea penală, acesta va proceda în conformitate cu prevederile art.271 din Codul de procedură penală.

La transmiterea materialelor cauzei penale după competență se vor lua măsurile necesare în vederea neadmiterii divulgării datelor și informațiilor stabilite până sau după pornirea urmăririi penale către persoane terțe.

La înregistrarea cauzei penale în SIA Urmărire penală "E-dosar", este recomandabil a nu fi indicate date privind fapta investigată sau persoana publică/persoana cu funcție de demnitate publică, decât după recunoașterea acesteia în calitate de bănuit sau punerea sub învinuire.

Investigarea unei fapte de îmbogățire ilicită urmează să fie orientată spre stabilirea următoarelor circumstanțe:

- venitul legal obținut;
- venitul declarat;
- proprietățile deținute;
- cheltuielile efectuate;
- modul de viață al subiectului.

5.2. Venitul legal obținut

Venitul legal obținut al persoanei publice/persoanei cu funcție de demnitate publică reprezintă venitul realizat de către aceasta și membrii familiei sale din surse

²⁷ A se accesa <http://statistica.gov.md/>

legale a căror proveniență este justificată prin documente oficiale sau acte juridice civile care nu sunt lovite de nulitate prin faptul că sunt fictive sau simulate (*plăți salariale, indemnizații, premii, diurne, ajutoare materiale, plăți din alte activități permise de lege potrivit funcției deținute, donații etc.*)

Organul de urmărire penală sau procurorul urmează să verifice realitatea sursei venitului legal.

În cazul în care venitul este dobândit ca efect al unui act juridic civil, urmează a fi verificate și stabilite inclusiv:

- relațiile dintre persoana publică/persoana cu funcție de demnitate publică și/sau membrii familiei acesteia cu partea contractantă, după caz cu predecesorii proprietari, furnizori de servicii, împrumutător, moștenitor etc. ;
- când a apărut intenția întocmirii actului juridic sau cine a fost inițiatorul tranzacției;
- dacă valoarea bunului sau prețul indicate în actul juridic corespund valorii prețului sau valorii reale caracteristice unui astfel de act sau dacă plata a fost sau nu efectuată în modul în care a fost indicat în contract;
- dacă persoana care a încheiat un act juridic civil cu titlu gratuit, în folosul unei persoane publice/persoana cu funcție de demnitate publică și/sau membrii familiei acesteia a avut posibilitatea reală să-și execute obligația.

5.3. Venitul declarat

Venitul declarat al persoanei publice/persoanei cu funcție de demnitate publică reprezintă venitul indicat în declarațiile cu privire la avere și interese personale, venitul declarat anual Serviciului Fiscal de Stat, precum și veniturile declarate de către membrii familiei.

Pentru stabilirea venitului declarat, organul de urmărire penală sau procurorul vor accesa, după caz în mod confidențial, bazele de date corespunzătoare (portalul declarațiilor de avere de pe site-ul www.ani.md sau reports.fisc.md).

5.4. Proprietăți deținute

În cadrul cercetărilor urmează să fie identificate toate proprietățile deținute de persoana publică/persoana cu funcție de demnitate publică și/sau membrii familiei acesteia personal sau prin intermediul unor persoane terțe.

La identificarea proprietăților deținute urmează a fi verificate informațiile din declarațiile de avere și interese sau din declarațiile făcute Serviciului Fiscal de Stat, precum și verificate bazele de date (*spre exemplu registrul de evidență a bunurilor imobile sau registrul de evidență a mijloacelor de transport*). Totodată, urmează a fi stabilită existența altor proprietăți cum ar fi colecții, obiecte de anticariat. În egală măsură urmează a fi verificate și informațiile conținute în materialele mass-media sau din petițiile altor persoane, după caz informațiile pertinente conținute în hotărâri judecătorești ce vizează proprietățile menționate.

Organul de urmărire penală sau procurorul va stabili dacă persoana publică/persoana cu funcție de demnitate publică și/sau membrii familiei acesteia dețin proprietăți prin intermediul persoanelor terțe (*afini, prieteni sau alte persoane interpuse*), inclusiv verificând regimul de posesie și folosință al proprietăților.

De asemenea, urmează a fi verificată valoarea reală a prețurilor indicate în declarații privind procurarea bunurilor sau vânzarea acestora.

5.5. Cheltuielile efectuate

Din categoria cheltuielilor efectuate vor face parte cheltuielile suportate de către persoana publică/persoana cu funcție de demnitate publică și/sau membrii familiei pentru procurarea bunurilor sau serviciilor (*procurarea automobilelor sau a altor aparate tehnice, cheltuieli de odihnă și distracție, cheltuieli de instruire, cheltuieli suportate pentru organizarea diferitor categorii de ceremonii etc.*) inclusiv donații, cheltuielile de consum și cheltuielile legate de întreținerea bunurilor (*întreținerea imobilelor, automobilelor, plata serviciilor comunale etc.*).

De asemenea, urmează a fi identificate datoriile (*împrumuturi de la persoane fizice sau juridice sau credite bancare sau contractate de la instituții de împrumut*) și modul de onorare al acestora. În acest sens, organul de urmărire penală sau procurorul vor stabili suma integrală a datoriei prin raportarea acesteia la veniturile legale obținute și vor raporta quantumul datoriei la posibilitățile reale ale persoanei publice/persoanei cu funcție de demnitate publică și/sau membrilor familiei de a stinge datoriile din surse legale.

5.6. Modul de viață al persoanei și/sau membrilor familiei acesteia

Vor fi puse în aplicare oricare din procedeele probatorii permise de legea de procedură penală în vederea stabilirii modului de viață al persoanei publice/persoanei cu funcție de demnitate publică și/sau membrilor familiei acesteia.

După pornirea urmăririi penale, în vederea stabilirii modului de viață al persoanei și/sau membrilor familiei acesteia se impune dispunerea și autorizarea măsurilor speciale de investigații, în speță fiind utile următoarele:

- documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice;
- interceptarea și înregistrarea comunicărilor;
- monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară.

În rezultatul efectuării măsurilor speciale de investigații, urmează a fi stabilite circumstanțe ce țin de cheltuielile efectuate efectiv.

Cheltuielile pot avea un caracter:

- sistematic (*spre exemplu vizitarea sistematică a unor anumite localuri sau a unor puncte de comercializare a bunurilor*);
- periodic (*spre exemplu investiții efectuate în construcția sau reparația unor imobile sau a altor bunuri, deplasarea în scopuri de odihnă*);
- unic (*spre exemplu procurarea unui apartament ori automobil sau achitarea unui serviciu*).

Se identifică, prin punerea în aplicare a măsurilor speciale de investigații, potențialii martori care vor confirma efectuarea cheltuielilor (*spre exemplu identificarea antreprenorului sau prestatorului de serviciu ori a vânzătorului*). De asemenea, în rezultatul efectuării măsurilor speciale de investigații, urmează a fi identificate locurile pentru efectuarea eventualelor cercetări la fața locului, percheziții sau ridicări de obiecte sau documente.

În rezultatul efectuării cercetării la fața locului, perchezițiilor sau ridicărilor urmează a fi depistate și ridicate obiecte și documente care caracterizează modul de viață al persoanei și/sau membrilor familiei acesteia, precum și care dovedesc cheltuielile reale ale acesteia.

Cercetarea la fața locului sau percheziția va fi efectuată în mod obligatoriu prin utilizarea aparatelor de înregistrare audio, video și foto. Utilizarea acestor aparate se va face atât în scop de fixare a acțiunii procesuale cât și în scop de inventariere/identificare a bunurilor și proprietăților persoanei.

VI. INDISPONIBILIZAREA BUNURILOR INFRAȚIONALE

Bunurile infracționale identificate se indisponibilizează, după caz, prin încheierea instanței de judecată de punere sub sechestru sau prin ordinul de înghețare, emis în condițiile Legii nr.48/2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale.

6.1. Punerea sub sechestru

Măsurile asigurătorii constau în *indisponibilizarea* unor bunuri mobile sau imobile, prin instituirea unui *sechestru* asupra acestora. Punerea sub sechestru a bunurilor este măsura asiguratorie cea mai frecventă.

Luarea măsurilor asigurătorii este prevăzută în art.202 din Codul procedură penală. Scopul luării acestor măsuri este acela de a evita: tănuirea, deteriorarea, cheltuirea (înstrăinarea), sustragerea de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul **confiscării speciale sau al confiscării extinse** ori care pot servi la **garantarea executării pedepsei amenzii** ori a **reparării prejudiciului** cauzat prin infracțiune.

Măsurile asigurătorii au *caracter provizoriu*. Prin instituirea lor se blochează orice activitate a bănuțitului, a învinuitului, a inculpatului, a persoanei civilmente responsabile sau a oricărui persoane în posesia sau proprietatea căreia se află bunurile. Punerea sub sechestru a bunurilor este o măsură procesuală de constrângere, care constă în inventarierea bunurilor și interzicerea proprietarului sau posesorului de a dispune de ele, iar în caz de necesitate, de a se folosi de aceste bunuri. După punerea sub sechestru a conturilor și a depozitelor bancare sunt încetate orice operațiuni în privința acestora.

6.1.1. Momentul dispunerii măsurii

Având în vedere că bunurile reprezentând produsul infracțiunii pot fi mutate în câteva minute sau uneori chiar printr-un simplu click pe mouse, organele de urmărire penală trebuie ca, la luarea măsurilor asigurătorii, să fie extrem de sensibile la factorul timp. Orice întârziere în executarea unei puneri sub sechestru după ce a fost luată măsura reținerii, arestării sau după ce suspectului i s-a dezvăluit natura acuzației poate fi fatală pentru procesul de recuperare a prejudiciului infracțiunii.

Decizia privind factorul timp în care trebuie dispuse și aduse la îndeplinire măsurile asigurătorii cântărește cel mai greu în economia dosarului: dacă măsurile asigurătorii sunt instituite prea devreme, există riscul ca infractorului să îi poată fi dezvăluită derularea procedurilor și să ceseze bunurile sau activitățile în cadrul cărora manageriază produsul infracțiunii. Cel mai adesea, aceasta se întâmplă atunci când se efectuează anumite acțiuni precum percheziții, interceptări, audierea martorilor, rețineri, aducerea la cunoștință a învinuirii, etc²⁸. Pe cale de consecință, vor deveni dificil de îndeplinit alte activități procesuale având ca obiect strângerea dovezilor privind contribuția altor participanți la mecanismul

²⁸ Jean-Pierre Brun, Clive ScottKevin, M. Stephenson, Larissa Gray, *Asset Recovery Handbook: A Guide for Practitioners*, Washington, 2011, p.85;

infracțional, monitorizarea activităților din conturile bancare sau a identificării tuturor tipologiilor infracționale²⁹.

Este crucial ca fondurile să fie blocate în doar câteva ore de la depistare, jurisdicțiile în care acest principiu fundamental al recuperării produsului infracțiunii nu este înțeles constituind adevărate oaze de liniște pentru infractori³⁰.

Măsura punerii sub sechestru este, de regulă, precedată de identificarea bunurilor care urmează să fie supuse acestei măsuri.

Identificarea constă în individualizarea și enumerarea bunurilor cu indicarea exactă a caracteristicilor acestora când este vorba de bunuri certe și în individualizare prin indicarea numărului, a cantității și a însușirilor speciei sau categoriei din care fac parte când este vorba de bunuri de gen.

6.1.2. Categoriile de bunuri pasibile sechestrării

Potrivit art.204 din CPP, pot fi puse sub sechestru:

a) bunurile bănuțului, învinuțului, inculpatului

- pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, în suma valorii probabile a pagubei;

- pentru a garanta executarea pedepsei amenzii, *numai bunurile învinuțului sau ale inculpatului*, în funcție de suma maximă a amenzii care poate fi stabilită pentru infracțiunea comisă;

- pentru a asigura o eventuală confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor;

b) bunurile părții civilmente responsabile - pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, în suma valorii probabile a pagubei;

c) bunurile unei terțe persoane - pentru a asigura o eventuală confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, prevăzute la art.106 alin.(2) și art.106¹ din Codul penal.

6.1.3. Situații limitate de aplicare a măsurilor asiguratorii

Se vor lua măsuri asiguratorii pentru sechestrarea/confiscarea contravalorii bunurilor în cazurile în care:

- bunurile ce urmau a fi supuse confiscării speciale sau confiscării extinse nu mai există, nu pot fi găsite, nu pot fi recuperate;
- bunurile ce urmau a fi supuse confiscării speciale sau confiscării extinse aparțin sau au fost transferate oneros unei persoane care nu știa și nici nu trebuia să știe despre scopul utilizării sau originea bunurilor;
- bunurile ce urmează a fi sechestrate pentru repararea prejudiciului cauzat sau pentru a garanta executarea pedepsei amenzii sunt folosite sau constituie parte a procesului tehnologic de producție și sechestrarea lor ar determina în mod inevitabil stoparea activității economice a persoanei.

Dacă bunurile pasibile de a fi puse sub sechestru constituie o cotă-parte dintr-o proprietate comună, poate fi pusă sub sechestru numai cota-parte din proprietatea comună pasibilă de confiscare specială sau extinsă.

²⁹ Ibidem;

³⁰ M. Pieth, prefață la International Centre for Asset Recovery, Tracing Stolen Assets: a Practitioner's Handbook, Basel Institute on Governance (ediția a II-a), 2010

Pot fi sechestrate bunurile proprietate comună a soților. În cazul în care numai unul dintre soți are calitatea de bănuț, învinuit sau inculpat sunt aplicabile dispozițiile cuprinse în art.24 din Codul familiei, în conformitate cu care soții răspund cu întreg patrimoniul lor pentru repararea prejudiciului cauzat ca urmare a săvârșirii de către ei a unei infracțiuni, dacă prin aceasta au sporit bunurile comune ale soților.

În cadrul cercetărilor, urmează a fi analizate și cauzele intempestive de schimbare a regimurilor matrimoniale ori pe cele ale desfacerii formale a căsătoriei pentru disimularea produsului infracțiunii/eludarea obligației de reparare a prejudiciului, asupra bunurilor în cauză urmând a se dispune luarea măsurilor asigurătorii.

Instituirea sechestrului *nu poate împiedica bănuțul, învinuitul sau inculpatul să își procure mijloacele de trai*. Totuși, ca urmare a instituirii sechestrului, sunt inerente limitări ale posibilităților acestuia de a-și continua activitatea și, implicit, de a-și asigura mijloacele de trai. La instituirea măsurii, nu are importanță dacă prin dispunerea ei bănuțul, învinuitul sau inculpatul nu mai poate să își asigure același nivel de existență, de care obișnuia să beneficieze.

Nu pot fi puse sub sechestrul, potrivit art.204 alin.(6) din CPP:

- produsele alimentare necesare proprietarului, posesorului de bunuri, cât și membrilor familiilor acestora;
- combustibilul;
- literatura de specialitate și utilajul profesional;
- vesela și attributele de bucătărie folosite permanent, ce nu sunt de mare preț;
- alte obiecte de primă necesitate, chiar dacă ulterior acestea pot fi supuse confiscării.

La fel, la determinarea categoriei bunurilor pasibile de sechestrare, urmează a ține cont și de unele prevederi din Codul de executare³¹, care stabilesc anumite categorii/tipuri de bunuri și venituri cu regim privilegiat, acestea *neputând face obiectul unei executări silite, fiind neurmăribile*.

Respectiv nu pot fi supuse sechestrului bunurile din domeniul public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale, precum și o serie de bunuri strict necesare uzului personal sau casnic al debitorului persoană fizică și al membrilor lui de familie; inclusiv *obiectele necesare debitorului pentru a-și continua exercitarea profesiei, mijloacele de transport speciale pentru persoanele cu dizabilități, obiectele necesare persoanelor cu dizabilități și bolnavilor, destinate îngrijirii lor; produsele alimentare în cantități necesare pentru hrana debitorului și a membrilor lui de familie pe 3 luni; combustibilul necesar în prepararea bucatelor și încălzirea locuinței familiei în perioada rece a anului*.

Nu pot fi urmărite următoarele venituri ale debitorului:

- sumele plătite în legătură cu deplasarea în interes de serviciu, cu transferul, cu angajarea sau cu trimiterea la muncă în altă localitate, plata suplimentară pentru lucrul legat de deplasări frecvente;
- indemnizațiile plătite mamelor cu mulți copii sau mamelor singure;
- pensiile de întreținere;

³¹ a se vedea pentru detalii art.89, 105 - 110 din Codul de executare

- indemnizația unică acordată la nașterea copilului și indemnizația lunară acordată pentru creșterea copilului până la vârsta de 3 ani;
- indemnizațiile de deces și de ajutor de deces;
- sporurile pentru muncă în condiții grele sau vătămătoare;
- indemnizațiile de eliberare din serviciu;
- indemnizațiile persoanelor care au avut de suferit de pe urma avariei de la C.A.E. Cernobîl;
- pensia de urmaș stabilită părintelui sau tutorelui (curatorului) pentru copii;
- compensațiile nominative;
- alocațiile sociale de stat;
- partea pensiei în mărimea cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real, cu excepția cazurilor de încasare a pensiei de întreținere.

Indemnizațiile de asigurare socială plătite în caz de incapacitate temporară de muncă pot fi urmărite în baza documentelor executorii privind încasarea pensiei de întreținere și privind repararea prejudiciului cauzat prin schilodire sau prin o altă vătămare a sănătății, precum și în legătură cu pierderea întreținătorului.

Salariile, alte venituri, inclusiv bursele, pensiile de orice fel, precum și sumele cuvenite în baza dreptului de autor, a dreptului de inventator sau de inovator, pot fi urmărite și executate doar parțial, regulă ce trebuie respectată în cazul instituirii sechestrului asupra contului respectiv.

6.1.4. Competența de dispunere a măsurilor asiguratorii

Punerea sub sechestru a bunurilor poate fi aplicată de către organul de urmărire penală/procuror sau de către instanță, în condițiile art.205 din CPP.

a) La faza de urmărire penală, punerea sub sechestru a bunurilor se aplică în baza ordonanței organului de urmărire penală sau a procurorului, cu autorizația judecătorului de instrucție. Procurorul, din oficiu sau la cererea părții civile, înaintează judecătorului de instrucție demers, însoțit de ordonanța privind punerea bunurilor sub sechestru. Judecătorul de instrucție, autorizează punerea bunurilor sub sechestru, în cazurile în care există o bănuială rezonabilă că bunurile urmărite vor fi tănuite, deteriorate sau cheltuite.

În caz de delict flagrant sau de caz ce nu suferă amânare, procurorul este în drept de a pune bunurile sub sechestru în baza ordonanței proprii, fără a avea autorizația judecătorului de instrucție, comunicând în mod obligatoriu despre aceasta judecătorului de instrucție imediat, însă nu mai târziu de 24 de ore din momentul efectuării acestei acțiuni procedurale.

Primind informația respectivă, judecătorul de instrucție verifică legalitatea acțiunii de punere sub sechestru, confirmă rezultatele ei sau declară nevalabilitatea acesteia. În caz de constatare că sechestrarea este ilegală sau neîntemeiată, judecătorul de instrucție dispune scoaterea, totală sau parțială, a bunurilor de sub sechestru.

b) După trimiterea cauzei penale în instanța de judecată pentru examinare în fond, competența de dispunere a măsurilor asiguratorii aparține instanței care judecă cauza, în baza încheierii.

Instanța de judecată decide asupra cererilor părții civile ori ale altei părți, dacă bănuiala rezonabilă că bunurile urmărite vor fi tănuite, deteriorate sau cheltuite este motivată.

În ordonanța organului de urmărire penală/procurorului sau, după caz, în încheierea instanței de judecată cu privire la punerea bunurilor sub sechestru vor fi indicate bunurile supuse sechestrului, în măsura în care ele sunt stabilite în procedura cauzei penale, precum și valoarea bunurilor necesare și suficiente pentru asigurarea acțiunii civile.

Dacă există dubiu evident cu privire la prezentarea benevolă a bunurilor pentru punerea lor sub sechestru, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată, concomitent cu autorizarea sechestrului asupra bunurilor, autorizează și percheziția.

6.1.5. **Întinderea hotărârii de sechestrare**

Dacă sechestrul este aplicat **pentru repararea prejudiciului cauzat** prin infracțiune, trebuie indisponibilizate bunuri în suma valorii probabile a pagubei. Potrivit art.206 din CPP, valoarea bunurilor puse sub sechestru, în scopul asigurării acțiunii civile înaintate de partea civilă sau procuror, nu poate depăși valoarea acțiunii civile. Determinând cota-parte a bunurilor ce urmează a fi puse sub sechestru a fiecăruia din mai mulți învinuiți, inculpați sau a câtorva persoane care poartă răspundere pentru acțiunile lor, se ia în considerare gradul de participare a acestora la săvârșirea infracțiunii. În scopul asigurării acțiunii civile, poate fi pusă sub sechestru întreaga proprietate a uneia din aceste persoane.

De reținut că este obligatorie luarea măsurilor asigurătorii și în vederea confiscării speciale chiar dacă „paguba” este acoperită, neexistând constituire de parte civilă.

Din asimilarea standardelor internaționale în materie, derivă concluzia că repararea pagubei are loc în materia reprimării infracțiunilor generatoare de profit nu doar prin acordarea de despăgubiri victimei, atunci când există o constituire de parte civilă, ci și prin confiscarea tuturor produselor infracțiunilor care le-au generat: acestea trebuie identificate și indisponibilizate în faza de urmărire penală pentru a permite ca în faza de judecată, în măsura în care judecătorul cântărește potrivit standardului probator al preponderenței dovezilor că se impune luarea măsurii de siguranță a confiscării speciale, eventuala hotărâre de confiscare să poată fi în mod efectiv garantată.

Dacă sechestrul este aplicat **pentru garantarea executării pedepsei amenzii**, vor fi indisponibilizate bunuri în funcție de suma maximă a amenzii care poate fi stabilită pentru infracțiunea comisă.

În cazul în care sechestrul este dispus **pentru a asigura o eventuală confiscare specială**, măsura va avea ca întindere toate produsele directe, indirecte ale infracțiunii, confiscarea urmând să fie decisă de către instanța de judecată la deliberare.

Dacă sechestrul este dispus în vederea confiscării speciale, nu se va dispune până la concurența unei anume sume, greșită fiind practica organelor însărcinate cu aducerea la îndeplinire a măsurilor asigurătorii de a trece în procesele-verbale de aducere la îndeplinire a măsurii de indisponibilizare că măsura sechestrului a fost dispusă în vederea acoperirii sumei menționate cu titlu de prejudiciu.

Proportionalitatea ingerinței în acest caz va fi analizată de judecătorul de instrucție sau instanța de judecată, în baza materialelor puse la dispoziție, inclusiv analizele și identificările de bunuri rezultate din investigațiile financiare paralele.

Sechestrul dispus în vederea **asigurării eventualei confiscări extinse** trebuie să acopere diferența dintre veniturile licite și ilicite ale unei persoane în perioada de referință, precizată în cuprinsul art.106¹ din Codul penal. În vederea confiscării extinse se va realiza profilul financiar, cu activ și pasiv, atât al persoanelor fizice, cât și al persoanelor juridice urmărite, cât și al terților aflați în legătură cu acestea.

Instituirea măsurii sechestrului asigurător trebuie motivată, urmând să se arate, în cuprinsul actului prin care se dispune, îndeplinirea condițiilor legale privind:

- necesitatea;
- în raport de distincțiile făcute mai sus, dacă este cazul, întinderea prejudiciului și a valorii necesare pentru care se solicită sechestrul, dar și valoarea care urmează a fi garantată în acest fel.

6.1.6. Punerea în executare a sechestrului

A doua etapă din cadrul procedurii privind măsurile asigurătorii, după dispunerea lor de către organul competent, constă în aducerea lor la îndeplinire.

Reprezentantul organului de urmărire penală înmânează, contra semnătură, proprietarului sau posesorului bunurilor copia de pe ordonanța sau hotărârea cu privire la punerea bunurilor sub sechestru și cere predarea lor. În caz de refuz de a executa benevol această cerință, punerea bunurilor sub sechestru se efectuează în mod forțat. Dacă există temeiuri de a presupune că bunurile sunt tănuite de către proprietar sau posesor, organul de urmărire penală, având împuterniciri legale, este în drept să efectueze percheziție.

Punerea bunurilor sub sechestru prin hotărârea instanței de judecată, adoptată după terminarea urmăririi penale în cauză, se efectuează de către executorul judecătoresc.

Despre punerea bunurilor sub sechestru reprezentantul organului de urmărire penală întocmește proces-verbal conform prevederilor art.260 și 261 din CPP, iar executorul judecătoresc – lista de inventariere. În procesul-verbal sau, după caz, în lista de inventariere, în particular:

- 1) se enumeră toate bunurile materiale puse sub sechestru, indicându-se numărul, măsura sau greutatea lor, materialul din care sunt confecționate și alte elemente de individualizare și, pe cât e posibil, costul lor;
- 2) se indică care bunuri materiale sunt ridicate și care sunt lăsate pentru păstrare;
- 3) se consemnează declarațiile persoanelor prezente și ale altor persoane despre apartenența bunurilor puse sub sechestru.

Copia de pe procesul-verbal sau de pe lista de inventariere se înmânează, contra semnătură, proprietarului sau posesorului bunurilor puse sub sechestru, iar dacă acesta lipsește – unui membru major al familiei lui sau reprezentantului autorității executive a administrației publice locale. Punând sub sechestru bunurile aflate pe teritoriul întreprinderii, organizației sau instituției, copia de pe procesul-verbal sau de pe lista de inventariere se înmânează, contra semnătură, reprezentantului administrației.

În cazul sechestrării valorilor mobiliare, copia de pe actul de sechestră se va trimite entității care ține evidența deținătorilor de valori mobiliare. Aceasta va consemna în registrul respectiv, imediat după primirea copiei, sechestrarea valorilor mobiliare. Din acest moment, nu se va mai face, nici o operațiune cu valorile mobiliare sechestrate.

În cazul sechestrării bunurilor imobiliare, copia de pe actul de sechestră se trimite organelor cadastrale teritoriale, pentru notarea aplicării sechestrului.

Pentru bunurile mobile, care sunt supuse înregistrării de stat, copia de pe ordonanța/hotărârea de aplicare a măsurii asigurătorii se expediază autorității care efectuează înregistrarea de stat și ține registrul respectiv.

Bunurile puse sub sechestră, de regulă, se ridică, cu excepția imobilului și a obiectelor cu dimensiuni mari.

Metalele prețioase, pietrele prețioase și articolele din ele, valorile mobiliare, obligațiile se transmit spre păstrare Serviciului Fiscal de Stat conform procedurii stabilite.

Celelalte obiecte ridicate se sigilează și se păstrează de către organul la al cărui demers bunurile au fost puse sub sechestră sau se transmit pentru păstrare reprezentantului autorității executive a administrației publice locale.

Bunurile puse sub sechestră care nu au fost ridicate se sigilează și se lasă pentru păstrare proprietarului sau posesorului ori unui membru adult al familiei lui, căruia i se explică răspunderea, prevăzută în art.251 din Codul penal, pentru însușirea, înstrăinarea, substituirea sau tănuirea acestor bunuri și despre aceasta de la el se ia un angajament scris.

6.1.7. Contestarea măsurilor asigurătorii

Punerea bunurilor sub sechestră poate fi contestată în modul stabilit de Codul de procedură penală (art.298, 299, 299¹, 302, 305, 313). Plângerea se face în termen de 15 zile, iar recursul în termen de 3 zile.

Plângerea sau recursul înaintat nu suspendă executarea acestei acțiuni.

Alte persoane decât bănuitul, învinuitul, inculpatul, care consideră că punerea sub sechestră a bunurilor lor este efectuată ilegal sau neîntemeiat, sunt în drept să ceară organului de urmărire penală/procurorului sau instanței să scoată bunurile de sub sechestră.

Art.209 din CPP stabilește că termenul de examinare a unei asemenea solicitări este de 10 zile din momentul primirii ei. În cazul în care acestea refuză să satisfacă rugămintea sau nu au comunicat persoanei respective despre soluționarea cererii în timpul stabilit, persoana este în drept să solicite scoaterea bunurilor de sub sechestră *în ordinea procedurii civile*.

Hotărârea instanței de judecată în privința acțiunii civile privind scoaterea bunurilor de sub sechestră poate fi atacată de către procuror în instanța ierarhic superioară cu recurs în termen de 10 zile, însă, după intrarea ei în vigoare, este obligatorie pentru organele de urmărire penală și pentru instanța de judecată care judecă cauza penală în cadrul soluționării chestiunii ale cui bunuri trebuie să fie confiscate sau, după caz, urmărite.

6.1.8. Scoaterea bunurilor de sub sechestru

Bunurile se scot de sub sechestru prin hotărârea organului de urmărire penală/procurorului sau instanței dacă, în urma retragerii acțiunii civile, modificării încadrării juridice a infracțiunii incriminate bănuitului, învinuitului, inculpatului ori din alte motive, a decăzut necesitatea de a menține bunurile sub sechestru.

Instanța de judecată, judecătorul de instrucție sau procurorul, în limitele competenței lor, ridică sechestrul asupra bunurilor și în cazurile în care constată ilegalitatea punerii acestora sub sechestru de către organele de urmărire penală fără autorizația respectivă.

Potrivit cererii părții civile sau a altor persoane interesate de a cere repararea prejudiciului material în ordinea procedurii civile, organul de urmărire penală sau instanța de judecată este în drept să mențină bunurile sub sechestru și după încetarea procesului penal, scoaterea persoanei de sub urmărire penală sau achitarea persoanei, *timp de o lună de la intrarea în vigoare a hotărârii respective.*

6.2. Emiterea ordinului de înghețare

În conformitate cu art.10 din Legea nr.48/2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, ARBI emite ordinul de înghețare a bunurilor infracționale pe un termen de până la 15 zile, **în baza solicitării în scris a autorităților competente străine.** Înghețarea bunurilor în baza ordinului emis de Agenție nu împiedică punerea sub sechestru în cadrul procesului penal.

Ordinul de înghețare conține:

- a) informația cu privire la proprietarul, posesorul sau beneficiarul efectiv al bunurilor infracționale;
- b) încadrarea juridică a infracțiunii care se bănuiește că a generat bunurile infracționale;
- c) bunurile infracționale care urmează a fi înghețate și dovezile aferente acestor bunuri;
- d) motivele care justifică necesitatea înghețării bunurilor infracționale;
- e) după caz, persoanele fizice și persoanele juridice de drept public și privat cărora li se interzice să participe, sub orice formă, în operațiuni și tranzacții cu bunurile infracționale indicate, precum și să faciliteze mutarea, transportul sau tranzitarea bunurilor infracționale.

În baza ordinului de înghețare emis de ARBI, proprietarii, posesorii și beneficiarii efectivi ai bunurilor infracționale, alte persoane fizice și persoane juridice de drept public și privat implicate în operațiunile și tranzacțiile al căror obiect sunt bunurile infracționale pot fi obligate de a suspenda orice operațiuni și tranzacții cu privire la bunurile respective sau participarea, sub orice formă, la acestea.

Ordinul de înghețare emis de Agenție se comunică persoanelor vizate în ordin imediat, dar nu mai târziu de 3 zile din momentul emiterii, în scris, prin notă telefonică sau telegrafică ori prin mijloace electronice.

Un asemenea ordin poate fi contestat în instanța de contencios administrativ fără respectarea procedurii prealabile.

Încălcarea ordinului de înghețare comunicat de Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale atrage răspundere penală, conform art.251 din Codul penal.

6.3. Evaluarea și administrarea bunurilor infracționale

Valoarea bunurilor ce urmează a fi puse sub sechestru se determină, potrivit art.206 din CPP, *conform prețurilor medii de piață* din localitatea respectivă, fără aplicarea vreunui coeficient.

Totodată, conform art.207 alin.(3) din CPP, pentru a participa la punerea bunurilor sub sechestru poate fi atras *un specialist merceolog*, care va determina costul aproximativ al bunurilor materiale în scopul excluderii sechestrării bunurilor în valoare ce nu corespunde valorii indicate în ordonanța organului de urmărire penală/procurorului sau în hotărârea instanței de judecată.

Articolul 229⁶ din CPP stabilește că evaluarea și administrarea bunurilor infracționale, adică depozitarea, întreținerea și gestionarea bunurilor sechestrate, sunt asigurate de către Ministerul Finanțelor și, în cazul bunurilor infracționale prevăzute la art.229² alin.(2) din CPP³², de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale.

Agenția efectuează evaluarea bunurilor sechestrate, determinând costul bunului sechestrat la o dată concretă, ținându-se cont de factorii fizici, economici, sociali și de altă natură, inclusiv de indicii evoluției în timp, care influențează asupra valorii.

ARBI poate contracta persoane fizice și juridice, de drept public și privat, specializarea cărora va asigura cea mai eficientă realizare a atribuțiilor de evaluare și administrare a bunurilor infracționale indisponibilizate. Serviciile prestate de persoanele respective se achită din contul surselor financiare obținute din valorificarea bunurilor infracționale indisponibilizate/din contul surselor financiare alocate din bugetul Centrului Național Anticorupție.

Potrivit *Regulamentului cu privire la evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale (sechestrate)*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.684 din 11.07.2018³³, în caz de necesitate, ARBI organizează gestionarea bunurilor sechestrate amplasate în țară, precum și peste hotarele țării prin exercitarea conducerii, administrării și supravegherii, în baza desemnării unui administrator în vederea recuperării prejudiciului cauzat.

Condițiile și cazurile speciale de administrare a bunurilor sechestrate în funcție de natura lor:

– numerarul în monedă națională și valută străină sechestrat urmează a fi transferat pe conturile trezoreriale gestionate de Agenție;

³² în cazul săvârșirii cu intenție a uneia sau a mai multor infracțiuni dintre care cel puțin una este prevăzută la art.141, 144, 158, 164, 165, 165¹, 166¹, 167, 168, 181², 206, 217¹, 217³, 218, 220, 239–240, 242¹–244, 248, 249, 259, 260, 260²–260⁴, 260⁶, 279, 283, 284, 324–329, 330¹, 330², 332–335¹, 352¹ și 362¹ din Codul penal și în cazul infracțiunilor comise cu folosirea situației de serviciu prevăzute la art.190 și 191 din Codul penal

³³ Hotărârea a fost emisă în scopul executării prevederilor Codului de procedură penală și ale Legii nr.48/2017 privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, Regulamentul stabilind principiile de organizare și desfășurare activității de evaluare, administrare și valorificare a bunurilor infracționale. Regulamentul este pus în aplicare de către ARBI în comun cu Ministerul Finanțelor prin intermediul Serviciului Fiscal de Stat.

La fel, actul reglementează acțiunile Serviciului Fiscal de Stat; soluționarea litigiilor apărute; excluderea de la licitația publică a *bunurilor contrafăcute, falsificate, denaturate, alterate, suprauzate, armamentului, munițiilor, substanțelor explozive, radioactive, drogurilor, precursorilor, etnobotanicelor și analogilor acestora, produselor chimice și substanțelor nocive, precum și altor bunuri care potrivit legislației au un alt mod de utilizare, inclusiv al căror circuit civil este limitat sau interzis prin lege*; consemnarea sumelor de bani pe numele bănuitului, învinuitului, inculpatului; precum și stabilește faptul că regimul bunurilor sechestrate administrate de către Agenție, la pronunțarea unei hotărâri definitive de către instanța de judecată, urmează a fi reglementat conform prevederilor Codului de executare nr.443/2004 și ale *Regulamentului cu privire la modul de evidență, evaluare și vânzare a bunurilor confiscate, fără stăpân, sechestrate ușor alterabile sau cu termen de păstrare limitat, a corpurilor delictive, a bunurilor trecute în posesia statului cu drept de succesiune și a comorilor*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.972/2001.

– moneda electronică sechestrată deținută în țară și peste hotare va fi transformată în monedă națională sau în valută străină convertibilă, după caz, prin intermediul persoanelor juridice naționale și/sau internaționale autorizate, ulterior fiind transferate pe conturile trezoreriale gestionate de Agenție.

Agenția asigură ținerea evidenței unice a informației cu privire la bunurile infracționale indisponibilizate pe care le administrează, precum și cu privire la bunurile în privința cărora a fost dispus sechestrul, confiscarea specială sau confiscarea extinsă, inclusiv prin crearea unei baze de date specializate în acest sens.

6.4. Valorificarea bunurilor infracționale

În cazurile prevăzute la art.207¹ din CPP, Ministerul Finanțelor sau ARBI³⁴ asigură valorificarea bunurilor infracționale sechestrate.

Instanța de judecată care a aplicat sechestrul, în cursul urmăririi penale, sau instanța care judecă cauza, în cursul judecării cauzei, înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive, poate dispune de îndată valorificarea bunurilor sechestrate:

- la cererea proprietarului bunurilor;
- cu acordul acestuia;
- ori, după caz, la demersul procurorului.

În lipsa acordului proprietarului, bunurile asupra cărora a fost aplicat sechestrul pot fi valorificate anticipat, *în mod excepțional*, în următoarele situații:

- depozitarea, întreținerea sau gestionarea bunurilor sechestrate necesită cheltuieli disproporționate în raport cu valoarea lor;
- valoarea bunurilor s-a diminuat semnificativ, în proporție de cel puțin 10% pe parcursul unui an din momentul aplicării sechestrului;
- termenul de garanție sau de valabilitate a bunurilor expiră;
- bunurile sunt produse inflamabile, petroliere sau prezintă un alt risc pentru viața, sănătatea persoanelor sau pentru mediu;
- bunurile sunt animale sau păsări vii.

În scopul administrării procesului de valorificare a bunurilor infracționale (sechestrate), precum și executării *Regulamentului cu privire la evaluarea, administrarea și valorificarea bunurilor infracționale (sechestrate)*, aprobat de Guvern, prin Ordinul directorului Serviciului Fiscal de Stat nr.58 din 14.02.2019, au fost aprobate *Regulile cu privire la organizarea procesului de valorificare a bunurilor infracționale (sechestrate)*³⁵, Direcția gestionare bunuri confiscate din cadrul Direcției generale administrare fiscală mun.Chișinău fiind desemnată responsabilă de executarea acțiunilor din Regulament.

În scopul organizării procesului de valorificare, SFS preia de la ARBI documentele aferente bunurilor infracționale ce urmează a fi valorificate (*actul procedural prin care a fost aplicat sechestrul, actul de evaluare, decizia instanței privind valorificarea bunului, certificate de calitate deținute, extrase din baza de date confirmative a dreptului de proprietate asupra bunului, după caz*) și demarează procedura de valorificare la solicitarea Agenției.

Bunurile infracționale sechestrate se înstrăinează în cadrul licitației publice, la preț egal sau mai mare decât cel evaluat. Dacă bunurile sechestrate nu au fost vândute după organizarea a două licitații publice, vânzarea lor are loc în cadrul

³⁴ în cazul bunurilor infracționale prevăzute la art.229² alin.(2) din CPP

³⁵ Monitorul Oficial nr.76-85 (6999-7008) din 01.03.2019

licitațiilor publice cu diminuarea treptată a prețului sau, în cazul unui singur cumpărător, prin negocieri directe. Valorile mobiliare se expun spre comercializare în modul stabilit de legislația privind piața de capital.

Sumele de bani obținute din valorificarea bunurilor infracționale se consemnează pe un cont temporar de depozit, deschis pe numele bănuitului, învinuitului, inculpatului. Recipisa de consemnare a sumei respective se predă organului de urmărire penală care a solicitat punerea sub sechestru în termen de cel mult 3 zile din momentul valorificării bunurilor.

Litigiile apărute în urma licitațiilor pot fi soluționate pe cale amiabilă de către comisia de licitație. Litigiile care nu au fost soluționate pe cale amiabilă se soluționează de către instanța de judecată care a dispus valorificarea bunurilor infracționale sechestrate, în condițiile Codului de procedură penală.

Informația cu privire la procesul și rezultatele valorificării bunurilor infracționale indisponibilizate în baza activității desfășurate de către ARBI se publică pe pagina web oficială a Centrului Național Anticorupție.

VII. CONFISCAREA BUNURILOR INFRAȚIONALE ȘI RECUPERAREA PREJUDICIILOR

7.1. Confiscarea specială

Pentru a descuraja activitățile criminale, este esențial ca infractorii să fie deposedați de produsele infracțiunii. Grupurile criminale organizate construiesc rețele internaționale, de mare anvergură, și obțin profituri substanțiale din diferite activități cu caracter infracțional. Prin spălarea banilor, aceste produse sunt reintroduse în ciclul economic legal.

Activele grupurilor criminale pot fi totuși identificate și cu ajutorul informațiilor financiare.

Pentru a fi eficientă, orice încercare de prevenire și combatere a criminalității trebuie să se concentreze pe identificarea, urmărirea, înghețarea sau sechestrarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunii.

Confiscarea specială este reglementată în art.106 din Codul penal, fiind o măsură de siguranță care constă în trecerea, forțată și gratuită, în proprietatea statului a următoarelor bunuri (inclusiv valori valutare):

a) Bunurile utilizate sau destinate pentru săvârșirea unei infracțiuni:

- au constituit mijloc de comitere a faptei (*de exemplu autoturismul de care s-a servit inculpatul pentru săvârșirea infracțiunii de contrabandă, mijlocul de transportare a migranților ilegali*);

- nu au constituit un mijloc de săvârșire a faptei, dar au fost destinate să fie folosite ca atare;

- au fost produse, modificate sau adaptate în scopul săvârșirii faptei, dacă au fost folosite efectiv la comiterea acesteia, respectiv create cu această destinație (*de exemplu, o cheie pentru a pătrunde într-o încăpere*) sau care au altă destinație, dar sunt modificate pentru a fi folosite la săvârșirea infracțiunii (*de exemplu, un autoturism adaptat în vederea transportului de droguri, o încăpere amenajată pentru producerea și păstrarea substanțelor interzise prin lege*);

- au fost utilizate de făptuitori pentru ținerea legăturii în realizarea activității infracționale și pentru coordonarea faptelor criminale (*de exemplu, dispozitive de comunicare, mijloace tehnice - laptopuri, calculatoare, unități de măsură*).

Nu are relevanță modul cum au fost folosite bunurile la săvârșirea faptei - **în orice mod**. Va constitui obiectul confiscării, de exemplu, un bun care nu are ca destinație exclusivă folosirea în vederea săvârșirii infracțiunii, dar, alături de destinația sa legală, este folosit și în acest scop – de exemplu, autoturismul folosit și la activități de transport legale, dar în care, profitând de încărcătura legală, sunt ascunse bunuri deținute contra dispozițiilor legale.

Măsura confiscării, în situația expusă, poate fi luată doar în cazul infracțiunilor intenționate, și nu al celor din imprudență, în această din urmă situație neputându-se considera că autorul a folosit respectivul bun la comiterea infracțiunii.

Bunul trebuie să fie al făptuitorului sau, dacă aparține altei persoane, aceasta să fi cunoscut scopul folosirii lui. Când bunul aparține făptuitorului este suficient să se constate că acel bun l-a folosit, în orice mod, la săvârșirea faptei. Dacă bunul este proprietatea altei persoane și a fost utilizat de făptuitor la comiterea infracțiunii, trebuie să se constate că acea persoană a cunoscut scopul folosirii, fără a fi în vreun fel participant la acea faptă.

b) Bunurile rezultate din infracțiuni, precum și orice venituri din valorificarea acestor bunuri, respectiv:

- care au ajuns în proprietatea/posesia făptuitorului prin realizarea elementului material (*de exemplu, sume de bani obținute prin săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală, sustragere, veniturile ilegale din vânzare de droguri, de arme, din exploatarea sexuală, prin muncă, din alte activități ilegale care generează profit*);

- care înlocuiesc bunurile dobândite inițial prin săvârșirea faptei (*obiectele cumpărate cu banii obținuți prin săvârșirea infracțiunii*).

În principiu, bunurile din această categorie se confiscă în măsura în care nu sunt restituite persoanei vătămate sau în măsură să servească la despăgubirea acesteia. Aceste bunuri sunt confiscabile numai dacă persoana vătămată nu se constituie parte civilă ori dacă partea civilă renunță la despăgubiri sau când partea vătămată nu cere restituirea bunurilor sustrase sau să fie despăgubită prin echivalent bănesc.

Dacă inculpatul a folosit sumele sustrase pentru cumpărarea de bunuri ori bunurile sustrase au fost transformate în bani, acestea se vor confisca în aceleași condiții, adică în măsura în care nu servesc la despăgubirea părții civile.

Dacă bunul dobândit prin săvârșirea infracțiunii a fost înstrăinat unui dobânditor de bună-credință, nu poate fi confiscat, dar inculpatul este obligat la plata sumei obținute prin înstrăinarea bunului supus confiscării.

c) Bunurile date pentru a determina săvârșirea unei infracțiuni sau pentru a-l răsplăti pe infractor, respectiv bunurile care:

- i-au fost remise făptuitorului înainte de săvârșirea faptei pentru a-l determina să săvârșească fapta;

- care i-au fost remise făptuitorului după comiterea faptei drept răsplată pentru săvârșirea faptei.

Măsura se dispune chiar dacă cel instigat nu a trecut la executarea faptei sau a denunțat oferta ce i s-a făcut fapta și chiar dacă fapta a rămas în forma tentativei sau dacă ea întrunește elementele constitutive ale unei alte infracțiuni decât cea avută în vedere de făptuitor.

d) Bunurile deținute contrar dispozițiilor legale, respectiv:

- a căror deținere este supusă unui regim de autorizare, care în cauză nu este îndeplinit;

• a căror deținere este interzisă prin lege, cum ar fi: *instrumentele și materialele deținute în scopul falsificării de monede sau altor valori; substanțele toxice; drogurile substanțe radioactive, otrăvitoare, explozive etc.*

Confiscarea specială, pe acest temei, se dispune oricare ar fi soluția dispusă sub aspect penal, inclusiv atunci când se dispune achitarea inculpatului și chiar dacă bunul deținut în contra dispozițiilor legale aparține altei persoane decât făptuitorului (*cu excepția situației în care această persoană deținea legal acel lucru*), când se dispune încetarea procesului penal, precum și în cazul dispunerii de către procuror a soluțiilor de scoatere de sub urmărire și de încetare urmăririi penale, deoarece în aceste cazuri făptuitorul poate evita confiscarea specială numai făcând dovadă că are autorizația legală să dețină lucrul respectiv.

e) **Bunurile convertite sau transformate, parțial sau integral, din bunurile rezultate din infracțiuni și din veniturile de la aceste bunuri**, având în vedere activitatea prin care se realizează înlocuirea unui bun provenit din săvârșirea unei infracțiuni cu alt bun de proveniență licită: cedarea unui automobil având o proveniență infracțională contra unui imobil de origine legală; schimbul unor mari cantități de bancnote de mică valoare având o proveniență infracțională în bancnote de valoare mare; schimbul de sume mari de bani având o proveniență infracțională dintr-o valută în alta, schimbarea formelor și destinației bunurilor, schimbarea anumitor elemente și păstrarea altora, etc.

f) **Bunurile care constituie obiectul infracțiunilor de:**

spălare a banilor – acțiuni stabilite la art.243 din Codul penal și în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

finanțare a terorismului – acțiuni stabilite la art.279 din Codul penal și în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Obiectul infracțiunilor date îl reprezintă bunurile ilicite. Potrivit Legii nr.308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, prin bunuri ilicite se înțelege bunurile destinate, folosite sau rezultate, direct sau indirect, din săvârșirea unei infracțiuni, orice beneficiu obținut din aceste bunuri, precum și bunuri convertite sau transformate, parțial sau integral, din bunuri destinate, folosite sau rezultate din săvârșirea unei infracțiuni și din beneficiul obținut din aceste bunuri. Conform aceluiași act legislativ, dar și potrivit art.132¹ Cod penal, bunuri trebuie considerate mijloace financiare, fonduri, venituri, orice categorie de valori (active) corporale sau incorporale, mobile sau imobile, tangibile sau intangibile, precum și acte sau alte instrumente juridice în orice formă, inclusiv în formă electronică ori digitală, care atestă un titlu ori un drept, inclusiv orice cotă (interes) cu privire la aceste valori (active).

7.1.1. Confiscarea contravalorii

În cazul în care aceste bunuri nu mai există, nu pot fi găsite sau nu pot fi recuperate, se confiscă contravaloarea acestora.

Dacă bunurile rezultate din infracțiuni și veniturile de la aceste bunuri au fost comasate cu bunurile dobândite legal, se confiscă acea parte din bunuri sau contravaloarea acestora care corespunde valorii bunurilor rezultate din infracțiuni și a veniturilor de la aceste bunuri.

Dacă bunurile utilizate sau destinate pentru săvârșirea unei infracțiuni; cele rezultate din infracțiuni, precum și orice venituri din valorificarea acestor bunuri

aparțin sau au fost transferate oneros unei persoane care nu știa și nici nu trebuia să știe despre scopul utilizării sau originea bunurilor, se confiscă contravaloarea acestora.

7.1.2. Confiscarea de la terți

Dacă bunurile respective (*utilizate sau destinate pentru săvârșirea unei infracțiuni; cele rezultate din infracțiuni, precum și orice venituri din valorificarea acestor bunuri*) au fost transferate cu titlu gratuit unei persoane care nu știa și nici nu trebuia să știe despre scopul utilizării sau originea acestora, bunurile se confiscă.

Aplicarea măsurii de siguranță a confiscării speciale asupra bunurilor altor persoane care nu au calitatea de parte în procesul penal derivă uneori în practică din poziționarea bunurilor obținute în mod fraudulos în patrimoniile mai multor persoane, în scopul disimulării acestora. Este posibilă respectiv confiscarea bunurilor dobândite prin fapta penală și atunci când acestea au fost **înstrăinate unui terț**, în funcție de buna sau reaua-credință a terțului subdobânditor și de caracterul oneros sau gratuit al înstrăinării.

Standardele în care trebuie analizată buna sau reaua credință a terților în patrimoniul cărora se află produsul infracțiunii pot fi analizate de procurorii și judecătorii interni cu luarea în considerare a paragrafului 11 din Preambulul Directivei nr. 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului, din 3 aprilie 2014, *privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană*, potrivit cu care confiscarea de la terți ar trebui să fie posibilă cel puțin în cazurile în care terții știau sau ar fi trebuit să știe că scopul transferului sau al achiziționării era evitarea confiscării, pe baza unor elemente de fapt și circumstanțe concrete, inclusiv a faptului că transferul a avut loc în mod gratuit sau în schimbul unei sume de bani semnificativ mai reduse decât valoarea de piață a bunurilor.

Confiscarea de la terți nu este o instituție nouă în dreptul penal: în cauza **Silickiene împotriva Lituaniei**, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evidențiat că în sistemele juridice ale Consiliului Europei, confiscarea se referă, în general, la o măsură care are ca efect privarea permanentă de un bun prin transferul proprietății către stat. Curtea subliniază că în șapte țări (Albania, Germania, Georgia, **Republica Moldova**, România, Suedia și Elveția) confiscarea poate fi dispusă chiar dacă nu există o hotărâre de condamnare³⁶. Obiectul confiscării este reprezentat, de regulă, de bunuri dobândite prin activități ilegale.

Dacă originea bunurilor nu poate fi justificată, arată Curtea, atunci aceste bunuri sunt supuse confiscării. În același paragraf, Curtea precizează, *expressis verbis*, că în aceste sisteme de drept, răspunderea penală a inculpatului nu prezintă relevanță pentru a se dispune confiscarea.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului verifică, însă, dacă persoanelor a căror proprietate este susceptibilă de a fi confiscată le-a fost acordată în mod oficial calitatea de parte la procedura în care confiscarea este ordonată, acordându-li-se posibilitatea rezonabilă și suficientă pentru a-și proteja interesele în mod adecvat pentru a nu exista nici o încălcare a drepturilor garantate acestora în temeiul articolului 6 paragraful 1 al Convenției³⁷.

³⁶ CEDO, hotărârea din 10 aprilie 2012, paragraful 33, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110261>

³⁷ ibidem, paragraful 50

În această cauză, Curtea a mai arătat că prin confiscarea de la reclamantă a bunurilor reprezentând produsul infracțiunii de la soțul acesteia, nu s-a încălcat nici articolul 6 paragraful 2 al Convenției, deoarece reclamanta nu a fost pedepsită pentru faptele soțului ei și, pe cale de consecință, nu i-a moștenit vina. Prin urmare, ordinul de confiscare nu reprezintă o apreciere cu privire la vinovăția reclamantei privind săvârșirea vreunei infracțiuni³⁸.

În sfârșit, Curtea a reținut că nu a existat nici o încălcare a drepturilor reclamantei în temeiul articolului 1 din Protocolul 1 al Convenției, având în vedere marja de apreciere de care se bucură statele în adoptarea unor politici penale apte să combată infracțiunile grave³⁹, precum și proporționalitatea ingerinței cu interesul general al statului.

În cauza **Bongiorno ș.a. v. Italia**⁴⁰, Curtea a reținut că nu a fost încălcat nici art. 1 din Protocolul 1 la Convenție, chiar dacă bunurile pot să aparțină formal unor terțe persoane. Prezumția relativă a dobândirii ilicite a bunurilor s-a bazat pe analiza situației financiare a reclamanților și pe natura relațiilor acestora cu inculpatul.

7.1.3. Hotărârea privind confiscarea

Confiscarea specială ca măsură de siguranță se dispune, de regulă, prin hotărârea judecătorească de condamnare a făptuitorului pentru săvârșirea unei infracțiuni.

Dar măsura se poate aplica chiar dacă făptuitorului nu i se stabilește o pedeapsă penală. Aceasta se dispune și în cazul când instanța pronunță încetarea procesului penal pe motive de nereabilitare, constatând intervenția vreunei cauze motivate (*aici ar fi lipsa sau retragerea plângerii prealabile, amnistia, decesul făptuitorului, împăcarea, intervenirea termenului de prescripție etc.*).

Confiscarea specială poate fi aplicată de către instanță și în cazul când persoanei îi este înlocuită răspunderea penală cu răspunderea care atrage o sancțiune cu caracter contravențional, deoarece și în acest caz există infracțiune, fiind înlocuită doar pedeapsa pentru ea (*din una penală în una contravențională, art.55 din Codul penal*).

Confiscarea este o măsură aplicată *in rem*, respectiv asupra bunurilor care au legătură cu infracțiunea. Din acest motiv, aceasta este imprescriptibilă și nu este afectată de cauze care conduc la încetarea procesului penal ori care înlătură răspunderea penală.

În cazul infracțiunilor săvârșite prin intermediul unui organ de presă sau al oricărui alt mijloc de informare în masă confiscarea specială nu se aplică.

7.2. Confiscarea extinsă

În timp ce confiscarea specială constă în trecerea, forțată și gratuită, în proprietatea statului a bunurilor (inclusiv a valorilor valutare) utilizate la săvârșirea infracțiunilor sau rezultate din infracțiuni, atunci **confiscării extinse** sunt supuse și alte bunuri, care, deși nu au fost utilizate la săvârșirea infracțiunilor, însă proveniența acestora rezultă din anumite activități infracționale.

³⁸ ibidem, paragraful 54

³⁹ ibidem, paragraful 70

⁴⁰ CEDO hotărârea din 05.01.2010, cererea 4514/07, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96519>

Această măsură constă în trecerea silită și gratuită în proprietatea statului a anumitor bunuri, care aparțin persoanei ce a săvârșit o infracțiune, datorită provenienței acestora din activități cu caracter infracțional de aceeași natură, desfășurate de respectiva persoană, în mod constant, pe o anumită perioadă de timp, anterior infracțiunii pentru care este condamnată.

Această măsură are o gamă mai vastă de aplicare, care permite confiscarea și altor bunuri decât cele menționate la art.106 din Codul penal, cum ar fi: bani și bunuri care acoperă valoarea bunurilor supuse confiscării care nu se găsesc sau au fost comasate cu bunurile dobândite legal, precum și acei bani sau bunuri obținute din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării, inclusiv acele bunuri în care au fost transformate sau convertite bunurile provenite din activități infracționale, precum și veniturile sau foloasele obținute din aceste bunuri.

În dreptul intern, confiscarea extinsă este reglementată ca măsură de siguranță, deci ca sancțiune de drept penal.

Confiscarea extinsă a fost introdusă prin Legea nr.326 din 23.12.2013, în vigoare din 25.02.2014, când Codul penal a fost completat cu un nou articol 106¹.

7.2.1. Prezumția de dobândire licită a averii

Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii (art.46 alin.(3) și (4) din Constituție).

Totuși prezumția **nu are caracter absolut**, ea încetând să existe atunci când activul patrimoniului cuprinde valori a căror proveniență nu poate fi justificată cu veniturile obținute legal și probele administrate.

În hotărârea dată în cauza **Geerings vs Olanda**⁴¹, CEDO a statuat că "...s-a demonstrat că reclamantul deținea bunuri a căror proveniență nu a putut fi stabilită; se poate presupune în mod rezonabil că aceste bunuri au fost obținute prin activități ilegale și reclamantul nu a reușit să ofere o explicație alternativă satisfăcătoare”.

7.2.2. Condițiile pentru aplicarea confiscării extinse

Instanța de judecată dispune confiscarea extinsă dacă a verificat împlinirea mai multor condiții:

a) **Valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit.**

Aplicarea măsurii presupune, respectiv, stabilirea unui interval de timp care debutează cu cinci ani înainte de data săvârșirii infracțiunii pentru care s-a dispus condamnarea și se încheie la data emiterii rechizitoriului.

În raport de această perioadă, va fi analizată suma totală a veniturilor licite dobândite de persoana condamnată și diferența dintre această sumă și totalul bunurilor dobândite în aceeași perioadă, în scopul de a se stabili dacă există o disproporție vădită.

Dacă până la momentul trimiterii în judecată produsul infracțiunii nu a fost "reinvestit" de inculpat și după data sesizării instanței de judecată inculpatul

⁴¹ CEDO hotărârea din 01.03.2017, cererea 30810/03, <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-79657>

dobândește noi bunuri prin intermediul unor terți, **acestea nu se prezumă a fi fost licit dobândite**, întrucât sursa lor poate fi chiar avantajul financiar obținut în urma comiterii infracțiunii pentru care a fost trimis în judecată.

Dacă se descoperă după emiterea rechizitoriului anumite bunuri dobândite anterior, instanța, la solicitarea procurorului, poate institui măsuri asigurătorii, urmând ca aceste bunuri să fie luate în calcul pentru aprecierea disproporției vădite.

La stabilirea diferenței dintre veniturile licite și valoarea bunurilor dobândite se va ține cont de valoarea bunurilor la data dobândirii lor și de cheltuielile făcute de persoana condamnată, inclusiv de persoanele prevăzute la alin.(3) art.106¹ din Codul penal.

Aici, totodată, urmează de reținut că, reieșind din aserțiunile Curții Constituționale reținute în Hotărârea nr.6 din 16.04.2015, pot fi confiscate extins doar bunurile dobândite după intrarea în vigoare a legii (25 februarie 2014); prevederile art.106¹ din Codul penal nu pot fi aplicate retroactiv cu privire la confiscarea bunurilor dobândite înainte de intrarea acestora în vigoare⁴².

b) Instanța are convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la art.106¹ alin.(1) din Codul penal.

Sfera de aplicare a măsurii a fost stabilită prin prevederea cu precizie a categoriilor de infracțiuni pentru care poate fi incidentă instituția confiscării extinse, cu condiția că fapta a fost comisă din interes material - în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea infracțiunilor prevăzute la articolele 158, 165, 206, 208¹, 208², 217–217⁴, 218–220, 236–240, 243, 248–253, 256, 260³, 260⁴, 279, 280, 283, 284, 290, 292, 302, 324–329, 330², 332–335¹ din Codul penal.

c) Confiscarea extinsă se poate dispune în privința:

- persoanei care a comis infracțiunea și este condamnată;
- unui membru de familie⁴³;
- persoanelor juridice asupra cărora persoana condamnată deține controlul;
- altor persoane care știau ori trebuiau să știe despre dobândirea ilicită a bunurilor.

La aplicarea confiscării extinse se va lua în considerare și valoarea bunurilor transferate acestora din urmă de către persoana condamnată sau de o persoană terță.

Dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc sau au fost comasate cu bunurile dobândite licit, în locul lor se confiscă bani și bunuri care acoperă valoarea acestora.

Se confiscă, de asemenea, bunurile și banii obținuți din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării, inclusiv bunurile în care au fost transformate

⁴² publicată în Monitorul Oficial nr.115-123 din 15.05.2015

⁴³ Potrivit art.133¹ din Codul penal, prin **membru de familie** se înțelege:

a) în condiția de conlocuire: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, sub tutelă și curatelă, rudele, afinii lor, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii;

b) în condiția de locuire separată: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afinii lor, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celor dintre soți (concubinaj).

În conformitate cu articolul 134 din Codul penal:

prin **rudenie** se înțelege legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană sau pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun. În primul caz, rudenie este în linie dreaptă, iar în al doilea caz – în linie colaterală. Gradul de rudenie se stabilește prin numărul de nașteri. Rudele unuia dintre soți sunt afinii celuilalt soț. Linia și gradul de afinitate sunt asimilate liniei și gradului de rudenie. Rude apropiate sunt părinții, copiii, înfietorii, copiii înfiați, frații și surorile, bunicii și nepoții lor.

sau convertite bunurile provenite din activitățile infracționale, precum și veniturile sau foloasele obținute din aceste bunuri.

Confiscarea nu poate depăși valoarea bunurilor dobândite în perioada indicată în art.106¹ din Codul penal, care excedează nivelului veniturilor licite ale persoanei condamnate.

7.2.3. Activități pro-active

Organul de urmărire penală și procurorul sunt responsabili de administrarea în cursul urmăririi penale și prezentarea instanței de judecată a probelor, suficiente pentru a dovedi aplicabilitatea confiscării extinse a bunurilor.

Pentru operaționalizarea măsurii de siguranță a confiscării extinse, urmează a fi desfășurate unele investigații financiare, care presupun administrarea unui material probatoriu specific, alături de celelalte probe pertinente, concludente și utile pentru soluționarea justă a cauzei penale, ele având tot un caracter procesual, iar rezultatele acestora, concretizate în probe, sunt o componentă particulară a materialului de urmărire penală al cauzei.

Organul de urmărire penală urmează să efectueze o investigație financiară în vederea luării măsurii de siguranță a confiscării extinse, prin fixarea următoarelor aspecte concrete:

- verificarea veniturilor realizate de către persoana urmărită penal, de un membru de familie, de un terț ori de către o persoană juridică asupra căreia persoana urmărită penal deține controlul, într-o perioadă de 5 ani înainte de momentul săvârșirii infracțiunii și, dacă este cazul, ulterior momentului săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței (rechizitoriu);

- verificarea bunurilor deținute sau care au fost deținute de către persoana urmărită penal, de un membru de familie sau de un terț ori de către o persoană juridică asupra căreia persoana urmărită penal deține controlul, într-o perioadă de 5 ani înainte de momentul săvârșirii infracțiunii și, dacă este cazul, ulterior momentului săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței (rechizitoriu);

- stabilirea rulajului conturilor bancare deținute persoana urmărită penal, de un membru de familie sau de un terț ori de către o persoană juridică asupra căreia persoana urmărită penal deține controlul, într-o perioadă de 5 ani înainte de momentul săvârșirii infracțiunii și, dacă este cazul, ulterior momentului săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței (rechizitoriu), precum și identificarea soldurilor curente ale conturilor bancare deținute de persoanele de mai sus;

- cercetarea patrimoniului dobândit de persoanele fizice autorizate sau de către persoanele juridice, inclusiv a părților sociale deținute și a capitalului social al societăților implicate;

- verificarea declarațiilor de avere ale persoanei urmărită penal, ale unui terț sau ale unui membru de familie al persoanei urmărită penal, în măsura în care aceștia dețin sau au deținut calitatea de funcționar public;

- identificarea valorilor mobiliare deținute de persoana urmărită penal, de un membru de familie sau de un terț ori de către o persoană juridică asupra căreia persoana urmărită penal deține controlul, într-o perioadă de 5 ani înainte de

momentul săvârșirii infracțiunii și, dacă este cazul, ulterior momentului săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței (rechizitoriu);

– utilizarea diverselor procedee probatorii (*percheziții, interceptarea comunicărilor, supravegherea prin mijloace tehnice, localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice, utilizarea investigatorilor sub acoperire etc.*), în vederea surprinderii și identificării înscrisurilor contabile și extracontabile din care ar putea să reiasă balanța cheltuielilor și veniturilor realizate de către persoanele în cauză, precum și modul de viață al acestor persoane.

7.2.4. Standardul probatoriu

La compartiment sunt de reținut în esență, următoarele⁴⁴:

- prezumția dobândirii licite a averii este o prezumție legală relativă, putând fi combătută prin proba contrară;

- instanța trebuie să își formeze convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale, fără a fi nevoie de pronunțarea unei hotărâri de condamnare pentru aceste fapte – o situație de „relaxare” în ceea ce privește proba faptelor specifice sau a actelor de natura celor care au atras condamnarea și de o „divizare” a sarcinii probei, cel în cauză având posibilitatea de a dovedi caracterul licit al bunurilor pe care le deține;

- nu trebuie plecat de la premisa că prezumția dobândirii licite a averii poate fi răsturnată doar prin probarea fiecărui act infracțional din care provin bunurile, în acest caz fiind incidentă instituția confiscării speciale, iar nu cea a confiscării extinse;

- standardul de probă în materia confiscării extinse poate fi atins prin folosirea **prezumțiilor simple**, respectiv a acelor „consecințe pe care legea sau judecătorul le trage dintr-un fapt cunoscut spre a stabili un fapt necunoscut”;

- nu este necesară determinarea cu precizie a circumstanțelor de timp și loc în care au fost comise actele din care provin bunurile, nici stabilirea cu exactitate a tuturor elementelor factuale.

Standardele Curții Europene a Drepturilor Omului la acest capitol au fost reținute în cauza *Grayson și Barnham împotriva Regatului Unit*⁴⁵, cauza *Phillips împotriva Regatului Unit*⁴⁶, cauza *Arcuri și alții împotriva Italiei*⁴⁷, cauza *Butler împotriva Regatului Unit*⁴⁸:

- autoritățile trebuie să își dovedească alegațiile pe baza unui set de probabilități;

- hotărârea de confiscare să fie emisă de un judecător, în cadrul unei proceduri judiciare, ce include o audiere publică;

- nu este necesar să fie probată comiterea vreunei infracțiuni, dar judecătorul trebuie să fie convins că bunurile confiscate derivă din infracțiuni;

- trebuie respectate drepturile tuturor titularilor de drepturi asupra bunurilor de a participa la procedura judiciară și dreptul acestora de a se apăra;

⁴⁴ a se vedea în acest sens Decizia Curții Constituționale a României nr.356/2014,

<https://lege5.ro/Gratuit/gqydiojqgm/decizia-nr-356-2014-referitoare-la-admiterea-exceptiei-de-neconstitutionalitate-a-dispozitiilor-art-1182-alin-2-lit-a-din-codul-penal-din-1969>

⁴⁵ CEDO hotărârea din 23.09.2008, cererile 19955/05 și 15085-06, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-88541>

⁴⁶ CEDO hotărârea din 12.12.2001, cererea 41087/98, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59558>

⁴⁷ CEDO decizia din 05.07.2001, cererea 52024/99, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-22586>

⁴⁸ CEDO decizia din 27.06.2002, cererea 41661/98, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-22577>

- prezumțiile pe care acuzarea se bazează să nu fie absolute, astfel încât ele să poată fi răsturnate de inculpat.

Prin urmare, este suficient ca:

- inculpatul să aibă un stil de viață infrațional, respectiv infrațiunea pentru care este condamnat să fie susceptibilă de a fi săvârșită ca stil de viață și să existe probe care justifică, pe baza balanței probabilităților, concluzia că aceasta a fost săvârșită într-un interval de timp (*de exemplu, infrațiuni de corupție, infrațiuni de trafic de droguri, infrațiuni de evaziune fiscală, de trafic de ființe umane*);
- să existe o disproporție vădită între bunurile deținute și veniturile sale din perioada anterioară sau subsecventă acestui interval până la sesizarea instanței de judecată competente;
- să existe probe care justifică, pe baza balanței probabilităților, convingerea instanței că activitățile infraționale, altele decât cele pentru care s-a dispus condamnarea, au existat, au fost comise de inculpat și erau de natură a-i procura un avantaj patrimonial pentru a se genera **prezumția simplă că aceste venituri provin din activități infraționale de aceeași natură.**

Respectiv, în materia confiscării extinse nu trebuie atins același standard de probă ca în cazul condamnării pentru infrațiunea care face obiectul trimiterii în judecată. Prin urmare, nu se impune stabilirea certă a circumstanțelor de loc și timp în care au fost comise actele care au generat bunurile ce urmează a fi confiscate extins.

Așadar, în privința diferenței patrimoniale constatate la inculpatul condamnat, trebuie ca **judecătorul să aibă o bază factuală suficientă** care să determine:

- natura infrațiunii;
- frecvența comiterii acesteia și
- quantumul produsului infrațional obținut.

Ca exemplu poate fi adusă jurisprudența statului vecin⁴⁹, într-o cauză în care inculpatul a fost condamnat pentru săvârșirea unei infrațiuni de constituire a unui grup infrațional organizat în scopul de a produce clandestin țigarete. La percheziție, au fost ridicate mai multe sume de bani, care au fost ulterior confiscate.

Judecătorul a avut, așadar, o bază factuală suficientă pentru a stabili:

- faptul că inculpatul are un stil de viață infrațional, care derivă din natura infrațiunii generatoare de profit: producerea clandestină de țigarete ca activitate specifică unui grup infrațional organizat și din frecvența comiterii acesteia, ca activitate permanentă, unică sursă de venit;

- faptul că există o disproporție vădită între bunurile deținute și veniturile sale: quantumul produsului infrațional obținut este de 80.450 Euro, 14.600 RON și 500 USD, în condițiile în care inculpatul nu a desfășurat activități lucrative licite;

- faptul că există probe care justifică, pe baza balanței probabilităților, convingerea instanței că activitățile infraționale, altele decât cele pentru care s-a dispus condamnarea, au existat, au fost comise de inculpat și erau de natură a-i procura un avantaj patrimonial: astfel cum rezultă din procesele-verbale de percheziție efectuate la domiciliul inculpatului și de la căsuța de valori deschisă de unul dintre martori pe numele său, dar pentru depozitarea banilor inculpatului (astfel

⁴⁹ Sentința penală nr. 67/6.05.2014 a Curții de Apel Brașov, definitivă prin decizia penală nr. 129/30.03.2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție

cum reiese din procesele-verbale de redare a convorbirilor telefonice purtate, acesta din urmă deține sume mari de bani, în condițiile în care nu are ocupație. Modalitatea de implicare a inculpatului în activitatea grupului infracțional organizat, dovedindu-se că a avut un rol determinant în luarea deciziilor și executarea acestora, sunt elemente de fapt pe baza cărora instanța și-a format convingerea că sumele de bani provin din activități infracționale. Această concluzie se impune cu atât mai mult cu cât se constată eforturile inculpatului de a ascunde sume de bani într-o căsuță de valori deschisă de martor, care acționa sub îndrumarea inculpatului.

Odată stabilite aceste elemente, s-a născut **prezumția relativă că sumele de bani descoperite la percheziție provin din activități infracționale**. Standardul probator nu trebuie să fie același cu cel aplicabil în cazul condamnării, situație în care ar fi fost necesar să se dovedească în ce condiții de timp și de loc au fost săvârșite faptele care au generat profitul infracțional și ce sume au fost dobândite prin fiecare act material în parte.

Cu titlu de exemplu, convorbirile și comunicările interceptate și înregistrate pot servi ca temei pentru a conchide că inculpatul condamnat ar mai fi comis fapte de aceeași natură cu cea pentru care s-a pronunțat condamnarea și ca temei subsecvent al măsurii confiscării extinse.

Pot fi folosite în același sens declarațiile de martori privind desfășurarea de activități infracționale de aceeași natură, dar care nu conturează o soluție de condamnare sau date care reies din analiza tranzacțiilor financiare efectuate de inculpat, obținute prin intermediul măsurilor speciale de investigație.

Inculpatul condamnat, respectiv titularii de drepturi reale sau de creanță care compar în procesul penal, își pot exercita *dreptul la tăcere* în cursul procesului penal în ceea ce privește confiscarea extinsă în sensul de a nu declara nimic cu privire la sursele de bani care reprezintă un excedent al averii lor. În principiu, dovada provenienței bunurilor este o dovadă ușor de făcut pentru inculpat și celelalte persoane, având în vedere că nu se autoincriminează, nefiind formulată o altă acuzație în materie penală.

În cazul persoanelor care au obligația legală de a-și declara sursele de venituri, reticența de a face dovada caracterului licit al veniturilor nedeclarate poate proveni din riscul de a fi urmărite penal pentru comiterea infracțiunii de fals în declarații (art.352¹ din Codul penal). În cazul condamnării doar pentru această infracțiune, persoana nu este supusă confiscării extinse, pentru că infracțiunea nu se încadrează în enumerarea de la art.106¹ din Codul penal, urmând a se decide asupra sesizării Agenției Naționale de Integritate.

7.3. Practicile și standardele CEDO

Practica Curții Europene a Drepturilor Omului⁵⁰ consideră confiscarea produselor infracțiunii ca punitivă, fiind o sancțiune penală, în sensul art.7 din Convenția europeană.

Mai mult, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat ca **nu sunt incompatibile** cu noțiunea de proces echitabil în materie penală, nici calcularea profitului obținut din traficul de droguri, nici confiscarea⁵¹.

⁵⁰ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57986>, CEDO decizia din 26.02.1996, cererea 17440/90

⁵¹ Cauza *Phillips v. Regatul Unit*, CEDO 41087/98, decizia din 12.12.2001

De asemenea, nu este incompatibilă cu același principiu nici **plasarea în sarcina inculpatului a probei**⁵² de a demonstra, în mod credibil, situația financiară curentă. În cazurile menționate, s-a demonstrat că reclamanții au fost implicați în activități foarte profitabile de afaceri cu droguri, pentru o perioadă de câțiva ani și, prin urmare, nu este nerezonabil să se solicite reclamanților să justifice ce s-a întâmplat cu banii/bunurile despre care acuzarea a demonstrat că i-ar fi avut în posesia lor. De asemenea, este rezonabil ca în prima etapa a procesului să solicite reclamanților să demonstreze legitimitatea sursei banilor/bunurilor pe care le dețin.

În cauza **Butler contra Marii Britanii**, în care s-a dispus confiscarea fără condamnare a unei sume de bani, Curtea a apreciat că art.6 din Convenție în latura penală nu este aplicabil în cauză, reclamantul având deschisa posibilitatea dovedirii provenienței sursei banilor, iar cererea sa a fost respinsă ca inadmisibilă.⁵³

Curtea Constituțională a reținut⁵⁴ că aspectele ce țin de problematica confiscării bunurilor ca instrument de combatere a criminalității a generat o jurisprudență abundentă a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Astfel, Curtea Europeană a examinat un spectru vast de cauze privind confiscarea, diferențiind între confiscarea bunurilor care au constituit obiect al infracțiunii (objectum sceleris) în urma condamnării acuzaților (Agosi v.Marea Britanie, hotărârea din 24 octombrie 1986); confiscarea bunurilor care au constituit instrumentul infracțiunii (instrumentum sceleris) după condamnarea acuzaților (C.M. v.Franța, decizia din 26 iunie 2001) sau confiscarea bunurilor aflate în posesia terților după condamnarea acuzaților (Air Canada v.Marea Britanie, hotărârea din 5 mai 1995).

În același timp, referitor la veniturile provenite dintr-o activitate criminală (productum sceleris), Curtea Europeană a examinat confiscarea care a urmat după condamnarea reclamantului (a se vedea Phillips v.Marea Britanie, menționată supra), precum și cauze în care confiscarea a fost dispusă independent de existența unei proceduri penale, pentru că patrimoniul reclamanților era prezumat ca fiind de origine ilicită (a se vedea Riela și alții v. Italia, decizia din 4 septembrie 2001; Arcuri și alții v. Italia, decizia din 5 iulie 2001; Raimondo v. Italia, hotărârea din 22 februarie 1994) sau ca fiind utilizate pentru activități ilicite (Butler v. Marea Britanie, decizia din 27 iunie 2002, menționată supra).

În cauza **Raimondo vs. Italia**⁵⁵ Curtea Europeană a reținut: „În reglementarea confiscării extinse este important a se determina niște criterii clare care să descrie cu suficientă precizie situațiile de aplicabilitate. În context, „măsurile de prevenire nu pot fi adoptate în baza unei simple suspiciuni și nu se justifică decât dacă ele se bazează pe stabilirea și evaluarea obiectivă a faptelor care ies în evidență ca urmare a comportamentului și stilului de viață al persoanei. [...] Destinată să blocheze astfel de mișcări ale capitalurilor suspecte, confiscarea constituie o armă eficientă și necesară pentru combaterea acestui flagel. Ea apare, deci, proporțională obiectivului cercetat, cu atât mai mult cu cât ea nu comportă în realitate nici o restricție adițională în raport cu sechestrarea. În fine, caracterul preventiv al confiscării justifică aplicarea sa

⁵² Cauza *Grayson și Barnham v. Regatul Unit*, cererile 19955/05 și 15085/06, hotărârea din 23.09.2008

⁵³ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-22577>, CEDO decizia din 27.06.2002, cererea 41661/98

⁵⁴ a se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr.6 din 16.04.2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și Codul de procedură penală (*confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită*) (*Sesizarea nr. 60a/2014*) <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=358414&lang=1>

⁵⁵ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57870>, CEDO decizia din 22.02.1994, cererea 12954/87

imediată și necondiționată în pofida oricărui recurs.” (Hotărârea din 22 februarie 1994, §30).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului⁵⁶ a statuat în mod repetat ca prezumțiile de fapt și de drept funcționează în orice sistem juridic, și nu sunt incompatibile cu prezumția de nevinovăție, cu condiția să fie rezonabile și proporționale cu scopul vizat, respectându-se dreptul la apărare, iar în ceea ce privește admisibilitatea dovezilor, instanțele interne sunt obligate să evalueze dovezile care le sunt prezentate.

În cauza *Yildirim contra Italia*⁵⁷, Curtea a constatat rezonabila prezumția de fapt că reclamantul a închiriat un autobuz unei societăți pentru transport de persoane și cunoștea faptul că transporturile au loc într-o zonă cu puternica imigrație clandestină. Întrucât șoferul a realizat mai multe transporturi ilegale, autobuzul a fost confiscat odată cu condamnarea șoferului. Faptul că reclamantul a putut contesta legalitatea confiscării, în cadrul unei proceduri contradictorii, duce la concluzia că pierderea suferită nu poate fi considerată arbitrară.

Mai mult, în cauza *Riela și alții contra Italiei*⁵⁸, în cazul confiscării, referitor la proporționalitatea cu scopul vizat, Curtea îi recunoaște legiuitorului o marja foarte largă de apreciere în cadrul politicilor de prevenire a infracțiunilor. De aceea, în cazul de față, Curtea a constatat că instanțele sesizate au examinat faptele într-o modalitate obiectivă, fără să se bazeze pe o simplă bănuială, analizând situația financiară a reclamantilor pentru a concluziona că bunurile confiscate nu puteau fi cumpărate decât grație folosirii unor profituri ilicite⁵⁹.

Pe fond, instanțele italiene au dispus confiscarea mai multor bunuri de valoare aparținând reclamantilor (*decizia fiind menținută și de instanțele superioare*) care făceau parte dintr-o organizație infracțională, pe motiv că bunurile au fost obținute prin activități ilicite.

Curtea Constituțională a mai menționat⁶⁰ că problema aplicării sechestrului pentru a asigura o eventuală confiscare specială fără a i se acorda persoanei vreun statut procesual a fost examinată în cauza **Telbis și Viziteu v. România**⁶¹, în care bunurile ambilor reclamanti (soți) au fost sechestrate de către procurori atunci când efectuau percheziții la domiciliul acestora, deși cauza penală a fost pornită doar în privința primului reclamant (a se vedea §§ 6 și 7 din hotărâre).

Astfel, a doua reclamantă a invocat faptul că bunurile sale nu puteau fi sechestrate, deoarece, potrivit legislației naționale, ea nu avea calitatea de suspect sau de inculpat (a se vedea § 10 din hotărâre). În acest sens, Curtea Europeană a reținut că, în principiu, persoanelor cărora le-a fost confiscată proprietatea ar trebui să li se acorde în mod oficial statutul de parte la procedurile de dispunere a confiscării. Cu toate acestea, chiar dacă reclamantul nu a participat niciodată la procedura în care a

⁵⁶ CEDO, decizia *Falk contra Olanda*, publicată în extras și pe site-ul: <http://jurisprudencedo.com>, CEDO, *Ioan Pop contra România*, decizia 40301/04, publicată în limba română și pe site-ul: www.ier.ro și jurisprudența CEDO citată în cuprinsul hotărârii.

⁵⁷ CEDO, decizia *Yildirim contra Italia*, 38602/02, publicată în extras și pe site-ul: <http://jurisprudencedo.com>.

⁵⁸ CEDO, decizia 52439/99, publicată în extras și pe site-ul: <http://jurisprudencedo.com>.

⁵⁹ În cazul de față, instanțele italiene au dispus confiscarea în mod civil a bunurilor, fără a analiza vinovăția penală și fără a pronunța o condamnare, dreptul italian permițând confiscarea civilă, dar motivarea Curții se poate aplica și în cazul confiscării extinse prevăzută în legislația națională.

⁶⁰ a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.91 din 27.07.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr.107G/2018 (aplicarea sechestrului în cauzele penale), <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=378085>

⁶¹ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-184058>, CEDO cererea 47911/15, hotărârea din 26.06.2018,

traducere neoficială pe <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Telbis-si-Viziteu-impotriva-Romaniei.pdf>

fost dispusă măsura, Curtea a considerat că autoritățile trebuie să le ofere persoanelor posibilitatea rezonabilă și suficientă de a-și proteja interesele în mod adecvat (a se vedea § 52 din hotărâre).

În acest context, Curtea Europeană a menționat că trebuie analizat caracterul echitabil al procedurii în ansamblu, iar factorii care trebuie avuți în vedere trebuie să confirme dacă confiscarea proprietății a fost consecința unei măsuri luate de către autoritățile de anchetă, i.e. sechestrul activelor persoanei; dacă persoana poate iniția o procedură de control judiciar pentru a obține ridicarea sechestrului, în cadrul căreia să poată contesta motivele care au stat la baza acestuia și să prezinte probe potrivit cărora bunurile respective au fost dobândite în mod legal; dacă persoana putea să prevadă, în mod rezonabil, că sechestrul putea conduce la confiscarea proprietății într-o etapă ulterioară a procedurii (a se vedea § 51 § 52 din hotărâre).

În context, Curtea Constituțională a reținut că echitabilitatea procesului este o valoare comună pentru Constituția Republicii Moldova și pentru Convenția Europeană. Prin urmare, atunci când legea națională prevede posibilitatea punerii sub sechestrul a bunurilor unor terți care nu au nici o calitate procesuală pentru a asigura o eventuală confiscare specială, **este important ca autoritățile să-i ofere persoanei în discuție posibilitatea rezonabilă și suficientă de a-și proteja interesele în mod adecvat și eficient**, în cadrul aceluiași proces.

7.4. Punerea în executare a măsurii confiscării

Executarea măsurii confiscării speciale se face în baza prevederilor Codului de executare, de către executorii judecătorești (art.174 alin.(5))

Potrivit art.293 din Codul de executare, instanța de judecată care, în temeiul art.106 din Codul penal, a dispus confiscarea bunurilor utilizate la săvârșirea infracțiunii ori rezultate din infracțiune sau contravaloarea acestora expediază hotărârea sa executorului judecătoresc în a cărui competență teritorială, stabilită de camera teritorială a executorilor judecătorești, se află bunurile.

Executorul judecătoresc ridică și transmite bunurile supuse confiscării organului competent, în modul stabilit de Guvern. În cazul confiscării substanțelor stupefiante, psihotrope sau a precursorilor, armelor și munițiilor, executorul judecătoresc le ridică și le transmite organului competent.

Despre ridicarea și transmiterea obiectelor confiscate către organele competente, executorul judecătoresc aduce la cunoștință faptul, în termen de 5 zile, instanței de judecată care a pronunțat hotărârea.

În procesul de executare, dacă o altă persoană consideră că sechestrul pentru executarea confiscării a fost aplicat pe bunurile ce îi aparțin cu titlu de proprietate, ea poate intenta în procedură contencioasă o acțiune de ridicare a sechestrului (art.164 din Codul de executare).

Dacă sechestrarea (inventarierea) bunurilor s-a făcut în temeiul unei hotărâri penale privind confiscarea bunurilor, acțiunea de ridicare a sechestrului (radierea din actul de inventar) se intentează în privința persoanei condamnate și organului financiar respectiv, care vor figura în calitate de pârât.

Acțiunea de ridicare a sechestrului depusă de terți se examinează în procedură contencioasă în condițiile Codului de procedură civilă. Hotărârea judecătorească poate fi contestată cu apel. Decizia instanței de apel nu se supune recursului, fiind definitivă și irevocabilă de la pronunțare.

La fel, regimul bunurilor sechestrate, inclusiv cele care sunt administrate de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, la pronunțarea unei hotărâri definitive de către instanța de judecată, urmează a fi reglementat conform prevederilor *Regulamentului cu privire la modul de evidență, evaluare și vânzare a bunurilor confiscate, fără stăpân, sechestrate ușor alterabile sau cu termen de păstrare limitat, a corpurilor delictive, a bunurilor trecute în posesia statului cu drept de succesiune și a comorilor*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.972/2001.

Bunurile confiscate sunt valorificate de către Serviciul Fiscal de Stat.

Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale asigură ținerea evidenței unice a informației cu privire la bunurile infracționale în privința cărora a fost dispus sechestrul, confiscarea specială sau confiscarea extinsă, inclusiv prin crearea unei baze de date specializate în acest sens.

7.5. Repararea prejudiciului

7.5.1. Aspecte generale

Repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune se dispune prin hotărârea instanței de judecată. Odată cu soluționarea cauzei penale, judecătorul este obligat să soluționeze acțiunea civilă.

Judecarea acțiunii civile în procesul penal, indiferent de valoarea acțiunii, se efectuează de către instanța de competența căreia este cauza penală.

La adoptarea sentinței de acuzare sau de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical, instanța, apreciind dacă sunt dovedite temeiurile și mărimea pagubei cerute de partea civilă, soluționează și acțiunea civilă prin admiterea ei, totală sau parțială, ori prin respingere.

Instanța de judecată dispune de soarta bunurilor infracționale indisponibilizate, acestea restituindu-se proprietarului de drept sau trecându-se în proprietatea victimei, a părții civile sau a părții vătămate, iar în lipsa acestora, trecerea gratuită în proprietatea statului.

Așa, banii și alte valori dobândite pe cale criminală sau asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale se restituie proprietarului sau, după caz, se trec în venitul statului. Celelalte obiecte se predau proprietarilor legali, iar dacă aceștia nu sunt identificați, se trec în proprietatea statului. În caz de conflict referitor la apartenența acestor obiecte, litigiul se soluționează în ordinea procedurii civile. Banii marcați, asupra cărora au fost îndreptate acțiunile criminale, se trec în venitul statului, iar echivalentul lor se restituie proprietarului de la bugetul de stat. La cererea victimei, echivalentul banilor recunoscuți drept corpuri delictive poate fi restituit în temeiul hotărârii judecătorului de instrucție.

Repararea în natură a prejudiciului se poate face în primul rând prin *restituirea lucrurilor* care sunt proprietatea persoanei vătămate sau a altei persoane ori au fost luate pe nedrept din posesia lor.

Această modalitate de reparare a prejudiciului în natură *se poate dispune și de către procuror*, deoarece, în cazul în care acesta dispune o soluție de încetare a urmăririi penale pe motive de nereabilitare, el se pronunță și cu privire la restituirea bunurilor ridicate. De asemenea, procurorul poate dispune încă din cursul urmăririi penale restituirea lucrurilor ridicate de la persoana urmărită penal ori de la orice persoană care le-a primit spre a le păstra, către persoana vătămată sau către alte persoane cărora le aparțin.

Bunurile infracționale aflate peste hotare se repatriază în Republica Moldova, iar cele aflate în Republica Moldova în legătură cu infracțiunile săvârșite peste hotare, după caz, rămân în Republica Moldova sau se repatriază în statul străin corespunzător, în cadrul cooperării juridice internaționale.

În cazul când se dă o sentință de achitare, instanța:

1) respinge acțiunea civilă dacă nu s-a constatat existența faptei incriminate sau fapta nu a fost săvârșită de inculpat;

2) nu se pronunță asupra acțiunii civile dacă inculpatul a fost achitat pentru că nu sunt întrunite elementele infracțiunii sau există una din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, prevăzute în art.35 din Codul penal.

În cazuri excepționale când, pentru a stabili exact suma despăgubirilor cuvenite părții civile, ar trebui amânată judecarea cauzei, instanța poate să admită, în principiu, acțiunea civilă, urmând ca asupra cuantumului despăgubirilor cuvenite să hotărască instanța civilă.

În caz de admitere a acțiunii civile, instanța de judecată poate dispune, înainte ca sentința să fi devenit definitivă, să fie luate măsuri pentru asigurarea acestei acțiuni dacă asemenea măsuri nu au fost luate anterior.

Potrivit cererii părții civile sau a altor persoane interesate de a cere repararea prejudiciului material în ordinea procedurii civile, instanța de judecată este în drept să mențină bunurile sub sechestru și după încetarea procesului penal sau achitarea persoanei, *timp de o lună de la intrarea în vigoare a hotărârii respective*.

La pronunțarea sentinței cu confiscarea specială a bunurilor, instanța de judecată ia măsuri pentru a asigura confiscarea acestora dacă asemenea măsuri nu au fost luate anterior.

7.5.2. Aplicarea legislației la examinarea acțiunii civile

Acțiunea civilă în procesul penal se soluționează în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală.

Normele procedurii civile și normele procesului de mediere a litigiilor civile se aplică dacă ele nu contravin principiilor procesului penal și dacă normele procesului penal nu prevăd asemenea reglementări.

Hotărârea privind acțiunea civilă se adoptă **în conformitate cu normele dreptului civil** și ale altor domenii de drept.

Termenul de prescripție prevăzut de legislația civilă nu se aplică acțiunilor civile soluționate în procesul penal.

În cazul în care instanța de judecată a admis în principiu acțiunea civilă sau a lăsat-o fără soluționare, din data când această sentință devine irevocabilă începe să curgă un nou termen de prescripție extinctivă a acțiunii civile.

Hotărârea definitivă a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă în procesul penal, inclusiv hotărârea organului de urmărire penală sau a instanței despre acceptarea retragerii acțiunii civile, precum și hotărârea instanței prin care a fost confirmată tranzacția de împăcare a părților în același litigiu împiedică intentarea ulterioară a unei noi acțiuni pe aceleași temeuri.

VIII. DISPOZIȚII FINALE

Respectarea prezentului Ghid este obligatorie pentru procurori și reprezentanții organelor de urmărire penală.

Procurorii și ofițerii de urmărire penală urmează să ia act de prezentul Ghid și să utilizeze recomandările metodologice expuse pentru efectuarea investigațiilor financiare paralele eficiente, care să asigure în modul stabilit investigarea dimensiunii rețelei criminale și a gradului de criminalitate aferente, precum și pentru a asigura anchete și procese judiciare conforme standardelor de eficiență în cauzele privind infracțiunile generatoare de venit (*corupție, trafic de ființe umane, trafic de droguri, trafic de arme, evaziuni fiscale, contrabandă și alte infracțiuni economice, etc.*), infracțiunile de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, precum și care să asigure identificarea, stabilirea sursei și urmărirea bunurilor infracționale, a fondurilor teroriștilor și a altor bunuri care sunt sau pot fi obiect al măsurilor asigurătorii și/sau al confiscării.